

Čína (spolu s cestou přes Rusko, Mongolsko a Kazachstán) v roce 1993

Cesta vlakem do Moskvy

Vyjížděli jsme v neděli. Nejdřív osobáčkem, pak rychlíkem a z Prahy lůžkáčem. To byly taky poslední vlaky, s kterými jsme jeli a měli v pořádku jízdenky. Pak dlouhý čas jsme jezdili s jízdenkami v nepořádku. Vláček do Moskvy měl kupé po třech, ale byli jsme zaplněný jenom ze dvou třetin, až poslední noc k nám přišel jeden Rus podělit o pokojíček (to jsme se dělili my) a o snídani (to se dělil on). V Moskvě nám koupil žetony na metro, vyměnil jeden dolar, aby jsme měli na úschovnu, odved na nádraží, odkud měl ject večer vlak a pak už jsme se s bývalým občanem Marijské autonomní socialistické republiky a s jeho dcerou, které jsme dali čokoládu, aby z nás taky něco měla, rozloučili. Moskva na nás čekala.

Bohužel jsme ji ještě chvíli museli nechat čekat, protože jak už jsem říkal, poslední lístek, který byl v pořádku, byl do Moskvy. Měli jsme totiž zaplacená dvě lůžka do Suche-Batoru, ale jenom na jedno z nich bylo přidělené místo (číslo vagónu a postele).

Moskva

U kasy na nádraží se s námi moc nebavili a poslali nás do Inturistu. Před nádražím jsme se ptali, jeden nás posílal rovně, druhý doprava, třetí doleva, čtvrtý nevěděl. Pak jeden chytrák (z těch který radí i když ví starou bačkoru) nás poslal na prospekt Marxe, tam že to je tutovka. To taky byla. Místo Inturistu, kde se prodávají lístky to byl hotel Inturist.

Už nás to přestalo bavit a protože Moskva pořád čekala, tak my jsme už nečekali a vyrazili jsme na pamětihodnosti, jejichž matný obraz jsme měli ještě z učebnic Ruského jazyka na základní škole – Krasnaja plošad, Spaskaja bašňa s Kremlovskými kurantami, Mavzalej Vladimira Iljiča Lenina, Sabor Vasila Blaženovo, Car Puška i Car Kolakal.

Poměrně snadno jsme se dostali na Rudé náměstí a už jsme obdivovali. Vnucovala se ještě návštěva Kremlu, samozřejmě jsme nemohli odolat. Nad Kremlem vlála ruská vlajka, jako by to tak bylo odjakživa, i když zase nebylo tak dávno, kdy přednost měla ta rudá a u kremelské zdi, kam pochovávali všechny papaláše, měli ještě sošku Josefa Stalina, blahé paměti.

V Kremlu vládl železný pořádek, jak někdo sešel z vyznačené cesty, hned pískal policajt, nebo dokonce dva a provinilec se musel vrátit na vytýčenou trasu.

Nakoukli jsme do Uspenského saboru, bylo tam psáno, že se nesmí fotit, tak jsme nefotili, ale jenom filmovali, ale ani to se nesmělo, i když napsané to tam neměli, ale my jsme stejně tušili, že se ani to nesmí. Nic zlého se nám taky nestalo, jenom ta babka, co to měla na starosti mě vokřikla, abych to hned schoval, nechtěl jsem dělat rozruch ani přijít o kazetu, tak jsem ji samozřejmě bez odmlouvání poslechl.

Byli jsme ještě zvědaví na dvě slavná monstra – Car Puška – největší dělo, které však nikdy nestřílelo a Car Kolakal – největší zvon, který však nikdy nezvonil. U takových věcí, jak to většinou bývá, je

nejzajímavější jenom to jejich nej a to bylo tady taky.

Museli jsme ještě navštívit obchodní dům GUM, který je hned u Rudého náměstí, protože o něm jsme měli článek v učebnici nejen na základní škole, ale dokonce i na střední. Ještě jsme se prošli Moskvou a už rychle na nádraží, protože v 19,50 odjížděl rychlík – Transsibiřský expres. Neodjížděl, měl odjíždět. Na skutečný odjezd jsme si počkali až do tři čtvrtě na jedenáct, jel čínský lůžkáč s čínskýma průvodčíma uvnitř.

Transsibiřská magistrála

Chystal jsem si, jakou skazku jim řeknu, ale moc jsem jim toho neřekl, protože, nevím proč, jsme si nějak špatně rozuměli, tak jsem jim aspoň ukazoval ten potvrzený lístek a ten nepotvrzený jsem tam jen tak přiložil, ale kdepak oni, hned ukazovali právě na ten nepotvrzený, tak jsem jim ukazoval ještě nějaké papíry od těch lístků, ale ty Číňani nebyli zas tak hloupí, no když viděli, že už jim toho víc neukážu, že máme jenom jeden správný lístek a ten druhý je při troše dobré vůle taky použitelný, tak řekli počkejte, my jsme počkali, a ejhle – čtyřlůžkové kupé bylo jen pro dva. Byl tam i větrák, ten se často používal, mohli jsme otevírat okna (to ve vlaku do Moskvy nebylo), zkrátka docela paráda.

Ještě jsme zhodnotili pobyt v Moskvě a s uspokojením jsme konstatovali zdařilost celého dne.

Vlak občas stavěl, říkali jsme si, že by už nikdo přistupovat nemusel a taky nikdo nepřistupoval, jenom na těch nádražích bylo vždycky plno prodavačů mléka, chleba, ovoce, zeleniny, svetrů, košil, hrnců, hrnečků, panenek a ještě dalšího zboží.

Transsibiřská magistrála, zastávka Nazyvajejskaja

My jsme nedolali jenom v Permu, kde jsme zakoupili mléko. To už jsme byli jeden den od Moskvy. Dva dny od Moskvy byl Išim a Barabinsk a tři dni Krasnojarsk. Byli jsme plni očekávání Irkutska, protože průvodčí nám poskytnul zcela zkreslující informaci o příjezdu vlaku do tohoto města. Když jsme už viděli, že do Irkutska dorazíme o den později, než průvodčí říkal, šli jsme zdrcující zprávu zajíst do jídelňáku. Nevěděli jsme pořádně kolik je hodin, podél trati byly hodiny s moskevským časem, ale ten se do tamějších podmínek vůbec nehodil, v šest večer už byla tma a ve dvě ráno už bylo světlo, no bodejť ne, když místní čas se tam lišil tři hodiny od moskevského.

Měli jsme nějaké zpoždění, průvodčí k tomu přihlížel a vypočítal, teď už zcela jistě správně, že v Irkutsku budeme ve tři ráno moskevského času. Měli jsme strach, aby jsme nezaspali, ale sousedi ve vedlejší kupé byli samá ochota, prý nás vzbudí, jedna Ruska říkala, že má budík, že se nemusíme bát, jedna Číňanka šla ještě říct průvodčímu, aby nás raději vzbudil sám.

Ten bambula asi neměl přehled o ničem, vzbudil nás už ve dvě moskevského (pět místního), tak jsme vyhlíželi, teď už to bude na každou chvíli, no pořád to ale nebylo, za pár hodin přišla Holandanka z kupé od vedle, divila se, když jsme jí řekli v kolik nás ten vrták vzbudil, protože do Irkutska jsme přijeli až v 11 hodin místního.

Irkutsk

Vyběhli jsme z vlaku, hodili krosny do úschovny a kudy teď k Bajkalu, snad nějakým autobusem, před nádražím byly nějaké zastávky, stála tam paní, která měla v ruce kotě, pořád ho muchlala, přikrývala ručníkem, kotě strašně mňoukalo, tak se té paní ptám, jak se dostaneme do Listvjanky, to měla být první vesnička u Bajkalu, paní říká buď autobusem, nebo na raketě, na parníčku Raketě. My tedy hned, že raději na Raketě, paní říká, tak to je teda šestnáctka, pojedete se mnou.

Chyba byla, že bylo asi půl dvanácté a jak to ta paní v Irkutsku už znala, v tenhle čas moc autobusů nejezdí, protože řidiči si dávají oběd a až tak v jednu hodinu se zase rozjíždí. Za chvíli ale jeden jel, šestnáctka to teda nebyla, ale museli jsme využít toho, že vůbec něco jede, dojeli jsme do centra, vystoupili a na tu šestnáctku jsme čekali skoro hodinu.

Autobus přijel, navalila se tam spousta lidí, my jsme stáli vzadu a pozorovali perfektně propracovaný systém prodeje lístků. Lístky se totiž prodávaly těsně za řidičem a lidi co stáli vzadu posílali přes celý autobus peníze a zepředu se jim vracely lístky. Každý, přes koho ty peníze a lístky šly, nevěděl, komu to vlastně kupuje, ale pamatoval si, kdo mu podal peníze, tak tomu zase podal lístky a tak to šlo zezadu dopředu a zepředu dozadu. Paní s kotětem se nemohla dost dobře držet, když musela jednou rukou mačkat to zvíře, tak nad tím dlouho nepřemýšlela, nějaké ženské co seděla, hodila na nohy ručník, posadila tam kotě a milá paní, teď mi tu potvoru pěkně hlídejte, když si tady tak sedíte. A paní hlídala.

Přistoupily dvě dámy s malými dětmi a zase bez velkých řečí si sedící účastníci přepravy rozebrali ty jejich kvítka. Jestli při vystupování si máme braly ty svoje děti, nebo si je braly, jak jim to kdo podal a snažily se zachovat jenom původní počet, nevím, ale paní s kotětem, když vystoupila, měla toho samého Mourka, jako když nastupovala. Možná to bylo taky tím, že víc kořat se v autobusu nepřepravovalo.

Přístav byl obehnán vysokým plotem, ale paní s kotětem věděla, kde je vylomená tyč a tudy do přístavu chodili všichni. Koupili jsme lístky, v kase nám poradili, že do Listvjanky to nic není, pořádně Bajkal uvidíme až z další zastávky - Bolšije Koty, tak jsme si cestu zaplatili až tam. Ze začátku Bajkal vypadal jako Lipno, nebo Orlík, ve skutečnosti to ještě nebyl Bajkal, ale řeka Angara, která z Bajkalu vytéká. Opravdové jezero to skutečně stálo za zhlédnutí.

Říkali jsme, to bude vykoupaníčko, v Bolších Kotech byla konečná a loď odtud plula zase zpátky, rychle jsme skočili do čistouňkové vody, ale jéjéj - voda byla trochu studená, mě se zdálo, že není studená, ale dost ledová, aspoň jsme se osvěžili.

Když jsme pluli zpátky, loď měla poruchu, druhá loď nás musela vzít do vleku a v jednom přístavu jsme přestoupili na další loď, s kterou už jsme dopluli do Irkutsku bez zvláštních příhod.

Došli jsme na nádraží, před nádražní budovou posedávali, nebo polehávali nepříliš přívětivě hledící občané, ty pohledy byly jenom pro otrlejší povahy, slabší povahy se hroutily, říkali jsme, to by byl zážitek, noc na nádraží, dali jsme si pívko a rožněné maso a šli na vlak do Ulan-Ude. Měli jsme jenom lístky, lehátkovou, nebo lůžkovou místenku jsme postrádali.

Přijel vlak, zkouším to u jedné průvodčí, ta mě raději poslala za náčelníci, tak jsme to zkoušeli u ní, když viděla, že máme jenom kupónovou jízdenku, tak hned, že to nejde a že si musíme zaplatit znova lístek, to že má dělat Inturist, tak říkám, no jo, ale tam už měli zavřeno a ona že by to teda vzala, ale

protože je to psané latinkou, tak to nemůže přečíst, tak jsem se ptal, kolik by to stálo.

Víte vy kolik by to stálo, rozkřikla se, samozřejmě jsme nevěděli, to by jsme se předtím neptali a ona zakřičela nějakou sumu, v přepočtu asi padesát korun pro jednoho, říkal jsem si, to vůbec není zlý, ale před ní jsem se strašně divil jaká je to drahota a vždyť my ten lístek máme, jenom si připlatíme na kupé a ona že to teda ne, šli jsme za ní do vagónu a tam nějak změkla, napsala průvodčím ve druhém voze, aby nám dali místo podle našich lístků a ještě říkala nevím, nevím, jestli budou umět přečíst, co na těch lístcích stojí, ale bude to jenom lehátko. Nic jsme neplatili, šli jsme kam nás poslala, tam když viděli lístek od náčelnice, ani jízdenku vidět nechtěli, ještě nám dali vybrat místo, to zase tak velká výhoda nebyla, protože všechna místa v lehátkovém voze si jsou poměrně dost podobná, ale aspoň to z jejich strany vyznělo jako snaha. Docela dobře jsme se vyspali a v půl osmé ráno jsme už byli v Ulan-Ude.

Ulan-Ude

Měli jsme zajímavý nápad, jak předejít kolizím se železničním personálem, konkrétně s průvodčími, a to takový, že si normálně koupíme jízdenku u kasy. Málem nás odradila fronta, ale řekli jsme si, že řádná jízdenka za to stojí, tak jsme si ty dvě a půl hodiny počkali. U okénka říkám, jak to chceme, lůžko až do Ulanbataru, lístek jenom ze Suche-Bator do Ulanbataru, ženská u kasy mě bez zájmu vyslechla a poslala o patro výš do Inturistu. Tam jim to zase zdoluhavě vysvětluji, ale úřednice byla dost strohá, řekla jenom lůžko do Suche-Batoru, to je patnáct dolarů pro jednoho. Dál už jsem se neptal, kolik by to dělalo celkem, míň určitě ne a už jsem se těšil, jak si zase popovídám s průvodčí.

Do odjezdu vlaku zbývalo dost času, tak bylo třeba absolvovat prohlídku města, hned před nádražím měli krásný pomník srpu, kladivu a hvězdě, jinak město na nás velký dojem neudělalo, žádný historický střed, taková rozvrtaná díra s panelákama.

U toho města, jak jsme se později dozvěděli, je buddhistický chrám, jediný v Rusku, ale to jsme nevěděli, tak jsme ho neviděli. Ten den se zrovna prováděla měnová odluka od ostatních zemí rublové zóny, od příštího dne měly platit jenom bankovky natištěné v roce 1993, už bez portrétu Lenina, tak ty staré už někde brát nechtěli, někde je ještě brali, zkrátka malý zmatek.

Šli jsme do restaurace, tam to bylo dost příšerný, na židli vedle nás seděla kočka, říkal jsem, to snad není možný, tady jsou lidi snad nemocný kočkama (vzpomněl jsem si na paní v Irkutsku), dali jsme si polévku a salát, vypadalo to dost špatně, ale chutnalo to ještě hůř, byli jsme rádi, když jsme restauraci opustili a šli na vlak.

Cesta do Mongolska

Vláček měl tři hodinky zpoždění, teď už konečně přijíždí, nastala ta dlouho očekávaná chvíle dohadování s průvodčíma, ale tady to šlo nějak lehce, na pomoc jsme si vzali dvacetidolarovku a ta opravdu pomáhá dost vydatně, pořídili jsme za ni všechno komplet pro oba až do Ulanbataru, spokojeni jsme byli my i průvodčí, která si o ni řekla.

Byli jsme v kupé s jedním mongolským klukem a jeho mámou, to byla doktorka, ale něco pašovali, před hranicí pořád přendávali věci, začali jíst ty svoje pochoutky, v kupé byl takový smrad, že v tom

ani padnout nešlo.

Na hranici Nauški - Suchbatar jsme čekali víc jak pět hodin, jak ve vlaku chodili celníci, to byla fraška, Mongolové jim strkali peníze, aby toho tolik neviděli, no bylo to celý zkorumpovaný, pravda je, že ti obchodníci jsou z toho pašování živi a celníci si rádi vylepší svůj skromný plat státního úředníka. Jeden Mongol říkal, že takhle jezdí do Moskvy dost často, deset dní je na cestě a deset dní doma a jede se znova, když se mu to líbí, tak ať si to dělá jak chce.

Ráno jsme viděli krásné hory, pastevce ve stepi, jurty, stáda dobytka, země byla skoro liduprázdná, ale pohled to byl pěkný. Když jsme přijeli k Rudému bohatýru, tak lze totiž říkat Ulanbataru česky, tak ty Mongolové, že nám poradí, dali nám číslo telefonu, kdyby jsme něco potřebovali, naštěstí na nádraží měli dost naspěch, tak jsme si mohli od nich oddechnout, vyrazili jsme do města, Ulanbatar je dost rozlehlý, od nádraží je všude daleko. museli jsme zjistit odjezd nějakého dopravního prostředku do Číny, protože v Mongolsku jsme měli jenom tranzitní vízum na 48 hodin.

Chytli jsme tam dva Mongoly, kteří uměli dobře rusky, ty se ptali na autobus i na vlak, buď to jelo moc pozdě, až za tři dni, nebo hned odpoledne, nemohli jsme se moc rozhodovat, museli jsme ject vlakem odpoledne, šli jsme na nádraží, kupuji lístky, z peněženky vyndávám osmnáct dolarů, už mě v ní nic nezůstalo, jenom dvě stě starých rublů, strkám ji do kapsy a ve vlaku zjišťuji, že nějaký lump mi ji nenápadně uzmul. Zas tak velká ztráta to nebyla, v přepočtu asi šest korun a samozřejmě peněženka k tomu.

Ten vlak, to bylo úžasný, byl lehátkový, ale prodávali jenom jízdenky, tak ty lidi ve vlaku se prali, strkali a nadávali si, jenom aby urvali pro sebe postel, říkal jsem si, to je beznadějný, ale ten kluk, co s námi chodil a za nás se ptal, měl známého průvodčího, ten nás vzal k sobě do kupé, nikdo nás tam neotravoval, protože ten průvodčí nás tam vždycky pečlivě zamknul, mohli jsme si udělat i čaj, idylka to teda nebyla, ale ve srovnání s tím, co by jsme zažili na volném prostranství s běžnými pasažéry, to podstatný rozdíl přece jenom byl.

Vlak jel neskutečně pomalu, pořád zastavoval, mělo to výhodu v tom, že jsme Mongolsko neviděli jen tak z rychlíku, ale krajinu i step jsme mohli vychutnat podle libosti, projížděli jsme kolem jurt, někdo nám dokonce i zamával. V noci to bylo trochu stísněné, když tam šli spát průvodčí, ale jak říkám, nejmíň desetkrát lepší než vně kupé.

Na mongolsko-čínskou hranici jsme přijeli v deset ráno, hraniční měst Dzamin Uud v nás zanechalo silný dojem, vypadalo to jako malá oáza v poušti, pár mizerných domků a samý písek kolem, když jsme šli pro vodu, tak studnu museli odemknout, to bylo jenom pro vyvolené a také pro nás, naši průvodčí nás posadili do vlaku směr Čína, byli jsme v kupé zase s Mongolama.

Dzamin Uud / Zamin Uud, nádraží. 27. 7. 1993

Průvodčí si mě zavolal a najednou z ničeho nic chtěl po mě deset dolarů za nezištnou pomoc, kterou nám poskytoval celou cestu z Ulanbataru až sem, dost mě to překvapilo, vrátil jsem se do kupé a ten Mongol, co tam byl s námi se hned ptal, co po mě průvodčí chtěl, tušil, že chtěl prachy, tak mu říkám, velice bystrý postřeh, chce deset dolarů, tak on hned za ním vyběh, něco mu říká a milej průvodčí se sebral a už jsme ho neviděli, ani rozloučit jsme se nestačili, dokonce jsme mu nestačili vyříditi ani poděkování za slušný zacházení.

Cesta do Pekingu

Ty Mongolové v kupé to byli manželé, měli namířeno do Pekingu, když jsme jim řekli, že se naše cesty až do toho hlavního čínského města asi nerozdělí, tak byli dost ochotný, říkali, že v Číně už párkrát byli, že nám poradí, jak to jenom půjde. Museli jsme ještě zaplatit za lístek za přjetí hranice do Erenhotu, to byla docela páłka, pro dva to stálo dvacetčtyři dolary, ale ty Mongolové říkali, že do Pekingu je lepší ject z Jiningu než z Erenhotu a že za lístek nebudeme muset nic platit. To jsme taky nemuseli, přišel mongolský průvodčí a říkal, že nám dá jeden starej lístek, to kvůli kontrole při výstupu z vlaku, v Číně se totiž lístky kontrolujou čtyřikrát, jednou při příchodu na nádraží, podruhý při vstupu do vlaku, potřetí ve vlaku a počtvrtý při odchodu z nádraží. Ten starej lístek, to byl jenom obal z kupónový jízdenky, uvnitř nebylo nic, jenom propiskou napsáno šedesát dolarů. Byli jsme rádi, že jsme ten lístek pořídili levněji než nejlevněji, tak jsme průvodčímu dali pěkné poděkování.

Na hranici nejvíc času zabrala výměna kol, čínský celníci nás odbyli kupodivu dost rychle a už jsme byli v té dlouho očekávané Číně a čemu jsme pořád nevěřili, tak tomu jsme najednou museli uvěřit, vylezli jsme z vlaku, náš spolucestující říkal, aby jsme si vyměnili pár dolarů na čínskou měnu, tak jsem jich vzal patnáct a on to se mnou šel směnit kousek za nádraží. To bylo překvapení, všude plno kol a rikši, pokřikovali, jestli nechci svézt, v nádražní čekárně byl obrázek přeškrtnutýho chlapa jak plive, neboli plivati úředně zakázáno, samé čínské znaky, uprostřed kterých jsme byli úplně negramotný, připadal jsem si jako v úplně jiným světě, no to jsem taky koneckonců byl.

Nasedli jsme do vláčku, který byl tažený parní lokomotivou a ujížděli jsme hlouběji do nitra říše středu. Dva spolucestující z našeho vagónu měli trochu smůlu, odběhli si asi dál a milej vláček na ně nečekal, naopak oni museli čekat na další. S nimi, a teď vlastně bez nich, jela mongolská učitelka a nijak nadšená tou příhodou nebyla, kupodivu.

Naši Mongolové si udělali nudlovou polévku, taky nám dali ochutnat, ale trochu ji pokazili tím, že do ní nakrájeli nějaké sušené maso pro zchutnění, pravda je, že chuť to od toho masa dostalo, však dost zvláštní. I tak jsme polévkou nepohrdli, přišla nám docela k chuti. To už se blížíme k Jinanu a už přijíždíme na nádraží, je půl druhé ráno, vystupujeme spolu s našimi mongolskými přáteli i s opuštěnou učitelkou, ukazujeme lístky, které jsme dostali od průvodčího, u východu nám je odkejvli a my jsme šli na nádraží.

I když byla taková pozdní hodina, nebo naopak časná, jak se to vezme, na nádraží byly otevřené všechny krámky, náš Mongol nám koupil něco k snědku a my jsme se uvelebili mezi jejich zavazadla k spánku. Nádražní budova, nebo spíš čekárna, to byl děs, na zemi polehávali na rákosových matracích nějakí žebráci, zarostlí a špinaví úplně strašným způsobem, pobíhali tam malé děti, které měly kalhoty prostříhnuté vpředu a vzadu, aby při chození na záchod se nezdržovali s rozepínáním a zapínáním. Jak jsme za chvíli viděli, dětičky na žádný záchod nechodily, všechno odbyly v čekárně, rodiče je ještě chválili. Bílou tvář asi ty Číňani nevidí moc často, protože způsob, jakým se o nás zajímali, to by dokázalo zničit kdekoho, seběhli se kolem nás, nemožně tupě na nás civěli, říkal jsem si, vás by ze zvědavosti vyléčila bambusová hůl, bohužel tomu nerozuměli.

Mongolové už nějak zjistili, že za chvíli jede vlak do Pekingu, tak jsme šli koupit lístky, ale u kasy na nás ženská chtěla, že když jsme cizinci, aby jsme platili cizinecký lístky za cizineckou cenu cizineckými penězi. Ty jsme bohužel neměli, Mongolové zkoušeli říct ještě nějakému vojákovi, aby nám je koupil on, ale ten byl naprosto natvrdelej, tak nezbyvalo, než se vrátit mezi čumily do čekárny a čekat do rána. Už jsme spali a Mongolové mezitím našli nějaký nocleh, mělo to ale háček, přišli policajti a že na nocleh nemůžeme, protože spolu nemůžou spát různopohlavní jedinci. Mongolové

namítali, že jsou manželé, jenom učitelka s druhým Mongolem a my jsme namítat nic nemohli, stejně se veškeré námitky okamžitě po jejich vyslovení zamítaly. Zase se to neobešlo bez houfce čumilů, pro ty to byl zážitek, policajti si přišli pro bělochy, naštěstí po odchodu státních orgánů došlo zase k uklidnění a my jsme mohli ulehnout mezi zavazadla.

Ráno jsme šli vyměnit dolary na ty cizinecký peníze, v Číně známé jako efisy nebo FEC (foreign exact certificat). Banka nebyla daleko od nádraží, doprovázel nás nějaký čínský Mongol, který ukazoval co a jak. Protože jsme byli ve Vnitřním Mongolsku, těch Mongolů tam bylo docela dost, uměli čínsky i mongolsky a to právě našim přátelům vyhovovalo. Často tam byly i dvojjazyčné nápisy - čínským písmem a mongolským, to ale není azbuka, to je staromongolské písmo, tomu ani Mongol z Mongolska nerozumí.

Ulice k bance dost dobře vystihovala skutečnost, že už nejsme v západní civilizaci - nějaký kluk byl toho názoru, že před krámem na ulici je záchod, byl to teda jenom chodník, ale klukovi to bylo jedno, aspoň si utřel zadek papírem, na takový hygienický pravidlo teda dbal, o kousek dál před restaurací stahovali vlčáka, určitě z něj udělali v té hospůdce nějakou dobrotu. Škoda, že jsme odjížděli, jistě by jsme zašli. Náš mongolský přítel, i když v Číně nebyl poprvé, se pořád divil a říkal, že Číňani to že je „takoj bezkulturnyj narod“, říkal jsem si, že v Mongolsku by se taky leccos našlo, ale čím jsem byl v Číně déle, tím víc jsem mu dával za pravdu, protože Číňani to jsou prasata, miliarda prasat v jedné zemi. Samozřejmě všichni takoví nejsou, ale Číňanů je taky o trochu víc než miliarda. Šťastně jsme vyměnili peníze, náš Mongol chtěl tomu čínskému Mongolovi za poskytnuté služby dát deset juanů od cesty, ale ten si je za žádnou cenu vzít nechtěl a taky nevzal.

Už zbývalo jenom se rozloučit s učitelkou, která musela čekat na ty opozdilce, kterým ujel vlak a jít. Na peróně byla vzorně vyrovnaná řada cestujících, železniční personál frontu pořád vyrovnával, přisupěl vlak, protlačili jsme se dovnitř, bylo úplně narváno, tak nezbyvalo nic než stát. Za chvíli se uvolnilo pár míst, tak jsme si mohli dopřát přepych posazení se.

Pořád jsme byli centrem pozornosti pro naše spolucestující, ale i oni nás dost zajímali, téměř všichni neustále něco jedli a co zbylo bez rozpaků házeli na podlahu, vrstva slupek od ovoce a od slunečnicových jadýrek se nezadržitelně zvyšovala, trochu mezi to ještě plivali a prokládali to zbytky jídel a samozřejmě i nápojů. Když množství této směsi dosáhlo hraničního bodu, že ani průvodčí se na to nemohl dívat, vzal koště a začal zametat, všichni mu dělali místo. Během naší cesty k tomu zametání došlo celkem čtyřikrát.

Řekli jsme si, že musíme taky poznat čínskou kuchyni, když jsme v Číně a zašli jsme si do jídelny. Naservírovali nám skutečné čínské jídlo, přihodili hůlky a můžete jíst. Tušili jsme, že to bude trochu jiné než se lžící nebo s vidličkou a nožem, ale vzhledem k tomu, že to byl náš první pokus, obstáli jsme se ctí. Vrátili jsme se na místo a zase jsme byli zahrnováni pozorností, pořád mě někdo nabízel cigarety, kdybych je všechny vykouřil, tak by mě to úplně zničilo, když tedy ne cigarety, tak nám aspoň koupili ty jejich jadýrka, dostali jsme nějaká jablka, jeden Číňan koupil tři nanuky (vedle nás seděla Francouzka) pro osvěžení, ale ta Francouzka už měla těch dáreků plný zuby, tak říkala, že ho nechce, ten Číňan se pořád usmíval, ona ten nanuk vzala a nabízela ho nějakým dětem, ty si ho vzít nechtěly, to už ji dopálilo, tak milej nanuk vyhodila z okna k údivu všech a s dárečkama měla pokoj.

Mimo hezkých hor a rýžových polí jsme uviděli z vlaku poprvé Velkou zeď jak se vine po pohořích, ale nevypadala vůbec majestátně, vypadala dost žalostně, byla rozpadlá, rostly z ní stromy, ale i když ji takhle nahlodal čas, přece jen v ní bylo trochu hrdosti a my jsme ji museli obdivovat a dívat se na ni s úžasem, když zastavil vlak a mohli jsme se k ní přiblížit, vždyť to je ta slavná Velká zeď, vždyť ji vidíme na vlastní oči.

Máme trochu zpoždění, do Pekingu přijždíme až v osm, už se stmívá a my pokud nechceme spát na nádraží a to my nechceme, musíme najít nějakou střechu nad hlavou. V průvodci nás zaujala z nabízených hotelů a jiných přístřešků možnost ubytování v Pekingské universitě.

Naši Mongolové nám na mapě, která byla bohužel jenom ve znacích ukazují přibližné místo, kde universita je, pomáhají najít autobusovou zastávku a už se s nimi musíme rozloučit, nasednout na autobus, ještě přesedat a tady by to už někde mohlo být, kdopak by nám poradil, nejlépe někdo, kdo umí anglicky. Vidíme kluka s holkou co mají na tričku napsáno Beijing University, ty by trochu mohli umět, uměli až podezřele dobře, kampak jsem se já se svými výkřiky do tmy hrabal, vystoupili jsme s nimi a šli na tu univerzitní ubytovnu. U vchodu stál policajt, hned chtěl doklady, průkazky a my že tam nemůžeme, návštěvy jsou jenom do osmi. Něco mu ty dva říkali čínsky a abysme počkali. Policajt nám hned nabídl sedačku a horkou vodu, za chvíli přišla jedna holka a my jsme nevycházeli z údivu, mluvila slovensky a že jí posílají za námi dva Američani, vida, tak to byli Američani, já jsem je odhadoval na Číňany, že prý chceme nocleh. Vyplnila čínsky čínský formulář, teď už jsme mohli jít bez problémů dovnitř, zase jsme chvíli čekali, slovenská studentka se objeví a veliká smůla - žádný místo není, máme se zeptat zítra, to nám vzkazuje správce, ale jak říkala Ingrid, tak se totiž ta krajanka jmenovala, to prý vzkazuje vždycky, těžko zítra něco bude.

Bylo už skoro jedenáct, tak vzala kolo a jela se zeptat do nějakého hotelku poblíž, za chvíli byla zpátky, bylo to tam prý strašně drahé, měla typ ještě na jeden hotel, ale tam musíme dojezt taxíkem. Ptala se ještě kam dál chceme pokračovat, když jsme řekli, že do Tibetu, tak říkala, že nevíme do čeho jdeme, je to tam celé pro cizince uzavřené, moc nás tou zprávou nepotěšila, ale naše odhodlání navštívit Tibet nezviklala ani informací, že povolení ke vstupu stojí sto dolarů a kdo ho nemá, toho nemilosrdně vrátí. Stopla nám ještě taxík a vyjeli jsme nočním Pekingem. Ten hotel, co nám doporučila, byl plnej, ptejte se zítra, to asi mysleli ráno, protože už bylo po půlnoci, my jsme nevěděli kde jsme, ptáme se na nocleh taxikáře, který se nám zrovna nachomýtl do cesty, ten nás naložil do auta a odvezl k jednomu hotelu, dohadujeme se s nima o ceně, protože jsme neměli efisy, říkala dvacet dolarů, tak jsme jí to dali, začala vypisovat papíry a najednou si vzpomněla, že musíme ještě připlatit, to mě naštvalo, tak říkám, aby mi vrátila těch dvacet dolarů, že půjdeme jinam, ale ten taxikář, co nás vezl a byl tam tam s námi, naznačoval že už je pozdě, vytáh sto juanů a že to za nás doplatí, to se nám taky nezdálo, stovka je přece jenom hodně peněz, ale taxikář se o tom už nemínil bavit a tu stovku za nás zaplatil, nechtěl ani náhradu v dolarech, kterou jsme mu nabízeli, recepční to shrábla, dobrák taxikář nám popřál dobrou noc a odjel, kšeft z nás měl teda ohromnej. Teď recepční začala vypisovat další papíry, bylo už kolem jedné po půlnoci, ale vůbec ji nenapadlo, že už chceme asi spát, dělala to nemožně liknavě, konečně to dovypsala a mohli jsme jít. Ten hotel nebyl něco zvláštního, za tu cenu to byla pořádná mizérie, ale byli jsme rádi, že jsme rádi.

Druhý den, nebo vlastně tentýž den, ale ráno, jsme uznali, že tenhle hotel není to pravé a vydali jsme se hledat hotel podle doporučení v průvodci. Ještě jsem si do zápisníku zapsal jméno hotelu, zápisník strčil do krosny a obě naše krosny jsme nechali v hotelové úschovně. Vyrazili jsme do ulic. Nejdřív bylo třeba získat mapu, protože tu první jsme v nočním zmatku spolu s německy psaným průvodcem Čínou ztratili.

Podle mapy jsme šli se střídavými úspěchy (byla ve znacích), dost nás také zmátl způsob vedení autobusových linek - v některých ulicích vedly linky jednosměrně, i když to jednosměrky nebyly a to z mapy při vši snaze vyčíst nešlo. Přesto jsme k hotelu Long tan dorazili, cena ve srovnání s hotelem, kde jsme trávili první noc byla ani ne poloviční a to jsme ještě měli vlastní koupelnu. Odpoledne jsme se vydali na procházku městem a hlavně bylo třeba ještě donést batohy z hotelové úschovny. Po večeri jsme nasedli na autobus 52, ten totiž okolo hotelu jezdil, jeli jsme a teď už by jsme měli vystupovat, tady už to bude blízko, ale nebylo, chci se zeptat, ale jakpak se ten hotel jmenoval, mám

to přece v zápisníku, no jo, ale zápisník je v krosně, bylo to nějak Hui Zhang, takový hotel však nikdo nezná, musíme do jiného, v recepcích hotelů jsou nejšikovnější a nejchápavější lidé, kterých je možné ptát se na cokoli a oni ochotně radí, jejich rady je možné brát s naprostou jistotou, na rozdíl od rad ostatních Číňanů. Ptáme se tedy zase na Hui Zhang, zase neví, říkají nám jména jiných hotelů až se ukázalo, že nehledáme Hui Zhang, ale Hui Zhong, jedno písmenko nás takhle potrápilo, napsali nám to ještě ve znacích, teď už jsme se konečně doptali, vyzvedli zavazadla a taxíkem za deset efisy, když ostatní taxíkáři chtěli několikrát více, jsme dojeli do hotelu Long tan.

Druhý den jsme vyšli s odhodláním proniknout za brány Zakázaného města, i když jsme věděli, že teď, když je bývalá císařská rezidence po odstranění posledního císaře Pchu-i v rukou pracujícího lidu a lidově demokratické republiky, je jedinou protekcí ke vstupu dostatek efisy (25), případně čtyřicet lidových juanů. S těžkým srdcem jsme zaplatili takovou výši cizineckého vstupného, když Číňani platili tři juany. Aby alespoň trochu cizincům udělali radost, ke vstupence přidávali pamětní mince a knižního průvodce Zakázaným městem.

V areálu města hned za vstupní bránou Wumen (Polední brána) je spousta krámků a jídelen, proto jsme mohli v Zakázaném městě poobědvat. Bylo to asi stolování skromnější než za císařské éry, důležité bylo, že jsme zahnali hlad. Nasycení odcházíme koupit vstupenky a kontrolní bránou vcházíme do města, kam se smělo většinou jen vstoupit a zůstat tam napořád. Tradice se začaly porušovat v pětisetleté historii až v našem století, kdy poslední císař Pchu-i musel město opustit. Navštívit ho mohl až po válce, když si odseděl deset let jako kolaborant a byl na převýchově. Po návratu z převýchovy však začal znovu vládnout, už ne z císařského dračího trůnu v Hale Nejvyšší harmonie, ale jako člen komunistického parlamentu.

Zakázané město bylo dost zajímavé, skutečně svérázný způsob vlády v odloučení od obyčejných prostáček, ale teď v současnosti už je bez života, má spíš podobu velkého muzea, mrtvé budovy, které příliš císařské slávy neukazují, i když by chtěly sebevíc.

Současnou slávu ČLR ale dostatečně představuje velký Mao-Ce-Tung, jehož podobiznu zavěšenou nad hlavní bránou může každý návštěvník spolu s množstvím rudých vlajek do sytosti obdivovat.

Jižně od paláce je náměstí Tchien-an-men, odkud Velký Mao vyhlásil Čínskou lidovou republiku, skoro ráj na zemi, kde jsou všichni šťastní pod křídly mocné strany a kde v roce '89 zmasakrovali shromáždění studentů. Prošli jsme náměstím, to je docela dálka, samozřejmě i rozloha a jeli se podívat na nádraží, jak by jsme mohli koupit lístky na vlak do Sianu, ale ne za tu hloupou cizineckou cenu a těmi hloupými cizineckými penězi, ale jako normální Číňani. Když jsme dojeli na nádraží, tak nás trochu překvapily fronty, to bylo úžasný, netroufám si odhadnout, jestli to byly stovky, nebo ještě víc řvoucích Číňanů stojících ne v nekonečných, ale dost dlouhých řadách, kolem kterých procházel nádražní zřízenec s hůlkou v ruce a neposlušné jedince napravoval. Ptali jsme se na konci jedné z řad jak jezdí vlaky do Sianu, naštěstí jsme se mohli domluvit anglicky, ten chlap nám poradil i to, že k Velké zdi je lepší ject autobusem, který jezdí každý den skoro od každého hotelu, než vlakem.

V našem hotelu bylo skutečně napsáno, že se pořádají výpravy a v recepci říkali opravdu to zítra ráno jede, ale ráno byly nějaké problémy, protože jsme neměli lístky, protože nebylo kde je koupit, tak jsme museli platit až v malém autobusu a už jsme jeli. Nejdřív jsme navštívili hrobky císařů z dynastie Ming a Svatou cestu, která k nim vede. Měnili jsme i peníze u veksláků, kteří stáli před vchodem a byli ochotni měnit i za pro nás velmi výhodný kurs, měnili jsme čtyřicet dolarů, dávám jim čtyři desetidolarovky, dali nám v čínské měně přesně a najednou jeden z nich ukazuje, že má jenom tři desetidolarovky, ta čtvrtá byla jednodolarovka, naštěstí jsme jim na ten jejich trik neskočili.

Autobus ještě stavěl u nějaké pamětihodnosti, ale nevěděli jsme co je to zač, zase z nás chtěli vytáhnout efisy, radši jsme počkali venku a už se konečně blížíme k tomu divu světa, který jsme sice

už viděli z vlaku, ale teď to bude poznání z bezprostřední blízkosti. Chtěli po nás dvacet efisy, ale tolik jsme neměli, něco jsme museli vyměnit u prodavačů a něco nám u kasy odpustili, že zbytek můžeme doplatit v renmiby.

Jdeme kolem kontroly lístků a už se procházíme po Nejdelším hřbitovu světa, který stavělo 300 000 lidí, kráčíme po Zdi slz, jistě byla Velká čínská zeď nazývána dalšími jmény, ale snad každý návštěvník musí obdivovat rozmar dávného císaře, když vidí jak se zeď jako had vine a kroutí po hřebenech hor. Navíc zeď v těchto místech je opravená, proto nám připadá jako skutečný obranný val proti válečnému nebezpečí. Trochu byla škoda, že počasí nebylo tak jak bychom chtěli, zeď se v dálce ztrácela v mlze, přesto odjíždíme spokojeni naším malým autobusem do Pekingu.

Ráno nás probouzí déšť, máme však štěstí, na autobusové zastávce stojí prodavačka pláštěnek, dvě si kupujeme a hned se vzhledově přibližujeme Číňanům, právě díky těm pláštěnkám, které nemají rukávy, jenom se přehodí přes hlavu a ruce jsou pořád volné. Ty pláštěnky jsou snad jediná vymoženost, kterou mají dokonalejší než ostatní civilizace.

Protože byla neděle, ptáme se v recepci jednoho hotelu kde je kostel a Pekingská opera, chtěli jsme poznat kulturu ze všech stran, ochotně poradili, nejprve jdeme do kostela, přicházíme však trochu pozdě, ráno jsou tři mše a další je večer v jiném kostele, farář ukazuje na mapě kde to je, do večera je času dost, jdeme alespoň koupit lístky na operu, která byla v přízemí jednoho moc nóbl hotelu, tam sdělují, že vstupenky prodávají až odpoledne, teď už zbývá jenom nádraží, kde musíme koupit lístky na zítřek do Sianu. Tam je to zase otrěs, tlačíme se až dopředu fronty, ale budíme jako běloši nezdravou pozornost, za chvíli je u nás policajt a jeden kluk, který uměl anglicky myslel, že nám kdovíjak pomůže a zaved nás ke kase, kde se prodávají cizinecký jízdenky, na ty jsme zrovna nebyli zvědaví, proto jsme se zase vypravili ke kase pro Číňany, ale už ne jako duo, Pavla tam šla sama, ovšem bez hmatatelného úspěchu, jízdenky které jsme chtěli, prodávali až večer.

Bylo už po poledni a my jsme mohli rozjímat nad tím, jak plníme předsevzané - kostel - nic, opera - nic, jízdenky - nic, to se musí aspoň zajist, na ulicích pečou palačinky, jedna stojí něco přes juan, pochutnáváme si a jdeme dál, chceme v jiném stánku palačinkové repete, ale ejhle - tady chtějí už dva juany, to tedy ne chlapci, tady máte zpátky palačinky, chlapci si asi říkali lepší něco než nic, mávli rukou a bylo to za juan, to Číňani dělají s oblibou, nasazují dvojnásobnou cenu pro bělochy a ti, chudáci nezkušení, většinou nalítnou. Už jsme zpátky v hotelu, lístky mají na večerní představení od půl osmé, jsou kupodivu dost levné - jeden stojí osm juanů. Dostáváme se i na mši, kostel je úplně zaplněný Číňany, mají tam i větráky, aby se náhodou v tom strašném pekingském dusnu někdo nesložil.

Peking, katolická katedrála, 1. 8. 1993

Z kostela běžíme rovnou do hotelu, snad nebude vadit, že nemáme společenský oblek, opravdu to nevadilo, protože ten neměl nikdo a už se zaposloucháváme do vysokých tónů, které dovedou vyloudit jenom Číňani. Opera je trochu jiná než naše, tady ani o zpěv tolik nejde, ale jde hlavně o kostýmy a o akrobacii, rozhodně se na to dá dívat a i poslouchat, kdyby však poslech trval příliš dlouho, většina posluchačů by zřejmě ohluchla. Opera končí a my musíme zase na nádraží, tentokrát to vyšlo, máme konečně jízdenky na zítřek a za čínskou cenu! Z nádraží do našeho hotelu se už autobusem nedostanem, protože je po deváté a poslední autobus odjíždí v devět, tak jediné taxíkem, ale taxikáři jsou nějakí chytráci, chtějí čtyřicet juanů, nemůžeme přece podporovat vydřiduchy, má se jezdit podle taxamtru, s nima není žádná řeč, vidíme motorku zařízenou jako rikšu, ten se spokojí s deseti juany a to jsme ochotni obětovat.

Po probuzení a zabalení věcí se loučíme s milým hotelem a protože do večera máme dost času, prohlížíme Peking, odpoledne jsme si zajeli autobusem k Letnímu paláci, ale dovnitř už jsme nešli, bylo by to jenom na chvíličku a za tu cenu to nemělo cenu.

Vlakem z Pekingu do Sianu

Těšíme se do vlaku, teď bude zážitek z cesty umocněný ještě tím, že pojedeme mezi těma bordelářema přes noc, naštěstí jsme měli místenku, na našem místě už seděli nějakí Číňani, průvodčí je ovšem nemilosrdně vyhodil, tak si šli asi lehnout do chodbičky. Doufali jsme, že takhle na noc už nebudou jíst ani nic odhazovat, ale kramařili a plivali statečně, ti bez místenky se v tom váleli, radost se podívat.

Vedle nás pořád cvrčel zavřený v kleci, ti samí cvrčkové cvrčeli podél Svaté cesty k hrobkám císařů z dynastie Ming, tam to bylo na ohluchnutí, tady na zbláznění.

Sian

Přestáli jsme všechny útrapy a nástrahy, které nám nachystal čínský vlak a ve tři odpoledne jsme v Sianu. Rozhlížíme se, kudy půjdeme k nějakému hotelu, v tom se objeví dohazovač a že zná ten nejlevnější a nejlepší hotel v Sianu, nechali jsme se přemluvit, objednal motorovou rikšu a jeli jsme. Přejdeme do recepce a zase se potkáváme s našimi starými známými krajany. Poprvé jsme se viděli na mongolsko-čínské hranici, to přijížděli taky od Bajkalu, tak jsme si řekli nashledanou v Pekingu a opravdu jsme se taky v Pekingu potkali, bydleli v tomtéž hotelu jako my, zážitky z Číny jsme si předali při večeři a řekli jsme si nashledanou v Sianu, tak se tady vidíme potřetí. Jeli taky do Lhasy, ale jinou cestou, tak už jsme se v Číně nepotkali, potkali jsme se až v listopadu v Praze a to nám říkali, že do Lhasy se nedostali.

Tentýž dohazovač, co nám doporučil hotel, nám doporučil i autobus jedoucí k terakotové armádě, opět jsme využili této nabídky a s dalšími turisty jsme jeli. Vstupné bylo padesát efisy, prodavačku jsme přesvědčili, že jsme studenti, tak nám prodala lístek za pět renmiby, ale pan kontrolór chtěl vidět studentskou legitimaci, uznávali jenom čínské, tchajwanské, hongkongské a z Macaa, my jsme stejně neměli ani českou, museli jsme doplatit do stovky, ale to jsme už mohli dopláct v renmiby, při té drahotě jsme oproti normálnímu vstupu přece jen ušetřili asi šest dolarů. První zádrhel je tedy šťastně za námi, ovšemže se za chvíli vynoří další. Terakotová armáda o síle asi 8 000 mužů strážících hrob císaře, v jehož hlavě se zrodila myšlenka postavit Čínskou zeď je umístěna ve veliké hale, kde je u vchodu přeškrtnutý foťák a anglickým nápisem zapovídajícím fotografování, pod tím byla ještě řádka čínských znaků symbolizujících zřejmě totéž. Podobně jako kdysi v Uspenském saboru v Moskvě, kde byl podobný zákaz, i tady jsme tušili, že zákaz bude zřejmě rozšířený i na filmování kamerou, leč nedbali jsme toho a po několikaminutovém záběru se objevil zelený panáček, tedy policajt a natahoval chtivě po kameře svoje pazoury. Prozíravě jsem ji vypnul, naštěstí ji neuměl zapnout a že musíme jít něco napsat, byl dost protivnej a taky neodbytnej, po dlouhým přemlouvání nás bez jakékoli hmotné újmy propustil a druhý zádrhel byl také zdolán.

Kdo se chtěl s figurkami vyfotit, musel zaplatit symbolickou částku dvě stě efisy (asi pětatřicet dolarů), raději jsme se spokojili s našimi filmovými záběry.

Historie vzniku a objevení terakotové armády je jistě velmi zajímavá - všichni vojáci stáli tichou a věrnou stráž u hrobu Syna nebes bez reptání dva tisíce let až je před necelými dvaceti roky objevili

rolníci, archeologové slepili a turisté se sem vrhají jako kobylinky. Zatím jsou k vidění jenom ozbrojené složky v životní velikosti a v kompletní výzbroji oné doby, císařský hrob na svoje objevení zatím čeká. Přes tyto nesporné zajímavosti nás celá atrakce trochu zklamala, vejde se do haly, projde se a zase vyjde, prohlídka bere velmi rychlý konec, procházíme to tedy ještě jednou pro prohloubení zážitků.

Autobus jede dál k neolitické vesničce, kam se nám pomocí našeho čínského průvodce podaří vejít za zlevněnou čínskou cenu pěti juanů pro jednoho. Takové vesničky by se u nás taky našly, rozdíl je v tom, že my jsme oproti době kamenné přece jen trochu dál než Čína, zejména některé oblasti v Číně.

Poslední zastávkou je Pagoda v Sianu, tady díky našemu příteli platíme místo dvaceti efisy tři juany na studentskou legitimaci, kterou velmi dobře zastal náš pas, který jsme ukázali otevřený, tak to vypadalo jako skutečná legitimace.

Pagoda v nás zanechala asi nejlepší zážitek, procházeli jsme buddhistickými svatyněmi, vdechovali vůni zapálených tyčinek a hleděli na Buddhu, jak nás s kamennou, nebo spíše kovovou tváří netečně pozoruje.

Odjíždíme na nádraží, loučíme se s průvodcem, který nám pořád tvrdil jak má rád Čechy, jak se mu líbí a jak se mu nelíbí Francouzi (ti jeli také v této výpravě) a na důkaz toho, že to myslí úplně vážně nám koupil dvě vejce a Francouzům nic.

Ještě si trochu prohlédneme bývalé hlavní město Říše středu, kterým Sian dlouho byl, procházíme kolem městského opevnění starého dva tisíce let a ubíráme se k nádraží, odkud v půl jedenácté večer odjíždíme do Čchengtu tradičně strašným vlakem. Jízdenky (za čínskou cenu) máme naštěstí už ze včerejška, jinak by jsme asi neměli nárok na přepravu, jako jedna čínská studentka, která jela do Šanghaje, ale protože chtěla lístek těsně před odjezdem vlaku, neuspěla. Doufala, že cizinci mají při kupování nějaká privilegia, tak chtěla, abych jí lístek koupil já, myslel jsem si, to je postavený na hlavu, nám kupují lístky Číňanů a my je máme kupovat jim, říkám jí, že cizinecký jsou jenom za efisy, pak si na to taky vzpomněla, pro všechno jsme to u pokladny zkusili, leč marně. Další vlak jí jel za patnáct hodin. To my jsme měli utrpení ve vlaku osmnáctihodinové, než jsme do toho Čchengtu dorazili.

Cesta do Tibetu

Čchengtu

Dorazili jsme do Čchengtu, vyšli z nádraží a docela mile nás překvapil ubytovací servis, čekalo tam množství přemlouváčů a dohazovačů, měli katalogy pokojů v těch svých hotelích a do hotelů dopravovali zdarma vlastními autobusy.

Večer jsme museli ještě získat informace o naší další cestě - přepsat města, kterými jsme měli projíždět, do znaků a zjistit výpadovku směr Tibet.

Dáváme si ještě něco k snědku, ale tady to bylo nějaké nedobré, spíš špatné, nebo dokonce příšerné, nakrájená vajíčka, byly ovšem se skořápkou, nějaké syrové maso, pak ještě něco strašně pálivého, moc jsme toho nesnědli.

Výpadovka do Tibetu

Druhý den jedeme autobusem na konečnou, pak ještě pár kroků a jsme za městem, začínáme stopovat, ale řidiči jsou dost natvrdlí, jeli jsme směrem na Luding, ale to jsme nesměli ukazovat, protože pak každý říkal, že do Ludingu nejede, museli jsme ukazovat na nejbližší město, když řidič souhlasně kývnul, mohli jsme ukázat na další.

Nikdo z řidičů nejel moc daleko, popovezli nás vždycky jenom dvacet, nebo třicet kilometrů. V Qionglai nám nezbytný čumilové, o které nikdy nebyla nouze, stopli autobus, že tak je to lepší, svezli jsme se sedmdesát kilometrů za třináct juanů pro oba do Mingshan a odtud hned prvním nákladákem do Yaanu. Tady doplatily dvě čumilky jedoucí na kole na svou zvědavost, pořád se ohlížely a nemohly se na nás vynadávat, až nevěnovaly pozornost řízení a vrazily do stojícího auta. Snad je to z jejich nemírné zvědavosti vyléčilo.

Museli jsme čekat asi hodinu a půl, zastavil nám osobáček, to je v Číně dost velká vzácnost, tam jezdí skoro samé nákladáky, a odvez nás po dvouhodinové jízdě do hotelu, ale to byl mizernej hotel, zaplivaný a špinavý podlahy, v koupelně tekla jenom studená voda, všude špína. Hlavně že v pokoji byla barevná televize.

Šli jsme se podívat po tom městečku a dali si v restauraci večeři, jídlo tam už měli připravené, na špejích byly napíchané brambory, zelenina, maso a každý si vybral, na co měl chuť, to se pak vařilo ve společném hrnci. Veškeré služby byly vně budovy a to byla opět vítaná příležitost pro místní čumily. Seběhlo se jich kolem nás asi čtyřicet, udělali půlkruh a s otevřenou hubou na nás zírali. Když jsme měli platit, počet okolostojících ještě vzrostl, to pak ukazovali i svým dětem.

Po vyspání zaznamenávám nachlazení spojené s rýmou, což je znamení velmi špatné. Odcházíme stopovat za městečko, zastavil nám řidič v dost starém nákladáku, když jsme se tam i s krosnami nasoukali, už moc místa nezbývalo, řidič to plně chápal a po chvíli jízdy sám stopnul jiný nákladák, tam bylo místa dost a dost, řidiči byli docela milí, koupili nám oběd a po devítihodinové jízdě je opouštíme.

Za chvíli zastavuje další nákladák, řidiči vypadali dost divoce, až později nám prozradili, že nejsou Číňani, ale Tibetani. Jeli nejen do Ludingu, ale až do Xinduqiao, tak nám tímto oznámením udělali dost velkou radost.

Ze začátku jsme byli na korbě, ale pak se k nim připojili jejich kamarádi s druhým nákladákem, tak jsme mohli každý cestovat v jednom autě mnohem pohodlněji než na korbě. Dvakrát zastavovali, aby se posilnili, nám dopřáli totéž, na druhé zastávce jsme dostali asi místní specialitu - vajíčka rozmíchaná ve sladké vodě s olejem, servírka, dá-li se to tak nazvat, byla taky narozená v Tibetu, měla docela radost, že do jejího podniku zavítali bílí cizinci, řidiči zaplatili za sebe i za nás, máváme, majitelka skromné restaurace také mává a už jedeme dál cestičkou uježděnou, nebo rozježděnou, asfaltky totiž skončily poměrně dost brzo za Čchengtu a tady v horách většinou cesty za moc nestály, bylo to asi jako u nás horší lesní cesta.

Luding

V devět večer jsme v Ludingu, zastavili jsme před hospodou, tam už stály ostatní nákladáky, pojedli jsme dost vydatnou večeři, naši řidiči nás pořád povzbuzovali, aby jsme jedli ještě více, ale to množství jídla prostě sníst nešlo.

Syn hospodských uměl trochu anglicky, tak jsme rozvinuli útržkovitý rozhovor s ním, hospodským i s řidiči a kluk napsal zase ve znacích další města, kterými jsme měli projíždět. Už jsme byli dost ospalí, tak nám šel ukázat pokojík, který předtím vystříkal sprejem proti komárům. S koupelnou to moc slavný nebylo, před chalupou tekla ve strouze voda a to byl celý přepych.

Vyspali jsme se dobře, ale už v šest byl naplánovaný odjezd a v šest se taky skutečně odjíždělo. Byla dost velká zima, přece jen už jsme byli v horách a řidič ještě měl otevřené okno, aby se mu nezamlžovaly skla.

Xinduqiao

V Xinduqiao jsme v půl desáté dopoledne, děkujeme dobrosrdečným řidičům, ale kampak na ně s děkováním, jenom mávli rukou a odjeli. Tady se cesta rozdvojuje a mohli jsme si vybrat, jak do Lhasy pojedeme, jestli delší severní, nebo kratší jižní cestou, která byla značená jako vedlejší. Rozhodli jsme se pro tu kratší jižní, ale jako na potvoru všechny auta jezdily jinam, byly už tři hodiny odpoledne, říkáme si, že přece jen pojedeme tou severní cestou, když najednou zastaví nákladák, který na korbě už vezl nějaké Tibeťany. Do Tibetu bylo ještě dost daleko, ale tady v těch oblastech se to těma vlasáčema s tmavohnědou kůží jenom hemžilo. Nákladák zastavoval na každé samotě, vždycky někdo přiskočil na korbu, nabízeli nám ke koupi zapařené houby, které s oblibou nosí v igelitových pytlíkách, vezli ještě pytle se zeleninou, kterou vezli i volně loženou.

Do Yajiangy jsme přijeli po šplhání zátočinami a cestami postavenými nad téměř bezednými propastmi až v šest večer. Ptali jsme se kudy do Litangu, naivně jsme mysleli, že takhle na noc nějaké auto pojede. V tamějších oblastech totiž auta jezdí jenom ve dne, a když řidič vidí, že do dalšího města, raději by se mělo říkat osady, by už těžko dojel, klidně to ve tři nebo ve čtyři odpoledne zabalí a dál se jede až ráno, načpak také spěchat.

Jeden Číňan tvrdil, že do Litangu jede, tak jsme s ním šli, ale po dlouhé domluvě z něj vylézalo, že do Litangu jede zítra, nebo pozítří, nebo kdoví kdy, říkal teď, že jde do hotelu, aby jsme šli taky, radši jsme ho opustili s pevným úmyslem přespat venku.

Šli jsme podél řeky, až jsme našli ideální místočko k přespaní, aspoň jsme si to mysleli. Uvařili jsme polévku, horkou vodu nám poskytli v jedné hospůdce v městečku, krosny jsme uložili do dutého stromu a jen tak pro všechno jsme nad spacáky natáhli igelit. Ještě nás trochu vylekaly světlušky, vypadalo to jako by tam někdo svítil baterkou a něco hledal, když pak vzlétly nad stromy, bylo jasné, že noční chodec by těžko dělal takové vylomeniny.

Asi ve tři ráno nás vzbudilo něco nepříjemného, jako by jsme leželi v něčem mokré, to něco byl mokrá spacák, v noci se parádně rozpršelo, igelity nestačily zadržet vodu, protrhly se a naše spacáky už vodu zadržely spolehlivě. Přes zjevné nepohodlí jsme znovu usnuli, ještě před tím jsme si umiňovali, že v šest už musíme jít stopovat, protože v tenhle čas právě vyjíždějí řidiči se svými stroji na další cestu, samozřejmě jsme zaspali, ke stopování jsme byli připraveni až ve čtvrt na osm, zastavilo nám sice už třetí auto, ale až v půl jedenácté, když se propasou ranní nákladáky, bývá pozdější frekvence velmi nepříznivá.

V autě seděl nějaký zelenáč, ženská a kluk co řídil. Kolem poledne začali vytahovat něco k snědku, v pytlíku měli slepičí hnáty, žádná stehýnka, jenom ty useknutý pařáty, bylo to vařený a asi smažený, doma to vyhazujeme a ani tam jsme na to moc velkou chuť neměli, ale vnucovali nám to tak, že

odmítnout prostě nešlo. Trochu jsme okousali kůži a šlachy, že by to byla kdovíjaká pochoutka, to teda nebyla a další hnátu se odmítnout už podařilo. Museli si myslet, že jsme asi mlsouni, protože jim z těch pacek zbyly jenom drápy, všechno ostatní snědli.

Když tedy viděli, že s takovou pochoutkou nás moc neuctili, koupili nám aspoň v krámku sušenky.

Ten krámek byl v úplný samotě, prodavač tam musel asi i spát, protože než by se ke krámku dostal, mohl by už zase zavírat, zvlášť když auta jezdí na té cestě asi pětadvacítkou, když chtějí člověka pořádně protřást a šlápnou na plyn, tak dosahují i třicetikilometrové rychlosti.

Zelenáče popadla lovecká vášeň, vytáh pistoli, asi služební, a pokoušel se něco trefit, ale marně.

Litang

Projížděli jsme kolem dost vysokých hor, sedmitisícovek, vždycky jsme se vydrápali po cestě, aby jsme zase krkolomně sjížděli dolů a to bylo vždycky parádní, dívat se na ty zátočinky, kterými jsme už projeli a na ty zátočinky, které nás ještě čekaly, cesta vedla nad dost vysokými propastmi, pořád bylo co pozorovat, patníky kolem cesty, které jsou rozmístěné v kilometrových odstupech, ubíhaly jeden za druhým a už sjíždíme z kopečka a jsme v Litangu, skoro v pětitisícové výšce.

Byly asi tři hodiny, ale stopovat už nešlo, do Batangu takhle na noc už nikdo nejel.

Potkáváme bílou tvář, ze začátku se bavíme anglicky, pak z toho člověka vylezlo, že je Němec, německy jsme se domluvili o hodně líp a takové setkání je třeba využít k předání zkušeností, případně nevšedních postřehů či zážitků. Těch měl ten chlapík i se svými dvěma kamarády ze Španělska a z Itálie dost, byl na cestě už dvaadvacet měsíců, coural se po Indii, Thajsku, zkrátka po východní a jihovýchodní Asii až taky zabrousil do těchto nevlídných hornatých končin, kde však našel svorně se svými přáteli ze strany státních orgánů, tedy policajtů pro svou cestovatelskou vášeň pramalé pochopení. Nejen že ho v jeho úsilí nijak nepovzbudili, naopak mu nemilosrdně švihli pokutu se zákazem pokračování směr Tibet.

Když jsme mu říkali, že chceme do Lhasy, ve zdar našeho počínání moc nevěřil, říkal ať si jen počkáme a připravíme se na noční návštěvu mužů v zeleném, ze zkušenosti věděl, že jejich příchody bývají v časných ranních hodinách, ve dvě nebo ve tři po půlnoci a pak to běží vždycky stejně, pokuta a zákaz pokračování směr Tibet. Protože jsme nebyli ani ve třetině cesty, pravděpodobnost dopadení se ještě zvyšovala.

Ted' už nešlo nic vymyslet, jenom jít do jednoho ze dvou hotýlků, o kterých se Němec vyjadřoval, že jsou nejmíň sto let za civilizací.

Ženská, co měla na starosti papírování, si nás zapsala a když byla ta zdoluhavá procedura za námi, tak říkala, že rozhodně nemůžeme spát v jedné místnosti, to prý nejde, ne a ne. Přemlouvání bylo jako dělání hromádek hrachu na zdi, nebo jak se to ještě říká, sebrali jsme se a šli do druhého ubytovacího zařízení. Tam už to bylo bez námitek, rozložili jsme si po pokoji mokré spacáky a věci zmoklé v předešlé noci, aby trochu vyschly a udělali jsme si pohodlí, jak to jenom šlo.

Naměřil jsem si malou horečku, ještě doznívalo nachlazení, které jsem měl hned od první noci po odjezdu z Čchengtu, ale moc mě to nevadilo.

K večeru jsme ještě prošli městečkem, kde převaha obyvatel byli Tibeťani v těch svých dlouhých šatech a kde děti měly nezbytnou nudli u nosu a smrkance rozmazaný po tvářích v takových vrstvách,

až se jim to odlupovalo a kde chovali jaky, kteří signalizovali nadmořskou výšku přes tři a půl tisíce.

Okoukli jsme místní klášter, ale jenom zvenčí, protože na noc se zamykal a zpátky do hotýlku. Noční návštěva se k naší velké radosti nekonala, proto hned ráno vycházíme stopovat.

Ve čtvrt na jedenáct nám zastavuje nákladáček, v něm dva Tibeťani, pořád něco spravovali, moc rychle jsme vpřed nepostupovali, ale aspoň jsme si zblízka prohlédli nádherné kytky v mnoha barvách, bylo jich tam spousta, těch kvetoucích obyvatelk hor, na kterých si pochutnávali pasoucí se jaci. A hory, hory, pořád hory, některé byly zasněžené, některé porostlé stromy, některé jen trávou, některé byly holé.

U jedné skály bylo jezero a to i takoví tvrdí chlapíci, jako byli naši řidiči ocenili, že stojí za podívání a dokonce to bylo důvodem k dalšímu zastavení vozu.

V půl třetí začalo pršet nějak vydatně, počasí se během jízdy střídá od nádherného, kdy svítí sluníčko, až po přeháňky, to všechno během dvou, nebo tří kilometrů a pak dochází k opakování celého děje, ale teď prší doopravdy dost, to viděli i řidiči, a proto nás přesadili ke druhým řidičům, kteří měli přes korbu celtu, bohužel na mnoha místech proděravěnou, tak jsme měli aspoň symbolickou střechu nad hlavou, konečně taky lepší něco než nic.

Jidun

Zastavili jsme před hospodou, ale asi se jim moc nezdála, popojeli jsme až do Jidunu, bylo čtvrt na čtyři a že už se dál nejede, tady budeme nocovat. Necháпали jsme, proč už máme jít tak brzo na nocleh, řidiči něco ukazovali, ale bylo z toho poznat jenom to, že pro dnešek je konečná.

Hostinský začal vařit, my jsme seděli na dost svérázných lavičkách, všichni kolem sebe plivali, podlaha byla hliněná, tak se ty plivance naštěstí rychle vsakovaly, ale stejně jsme si mysleli, že to kultuře stolování neprospívá.

Jídlem jsme si náladu nevyspravili, bylo to strašně pálivé, skoro jsme to nemohli jíst, jenom hlad způsobil částečné zchutnění té svérázné krmě.

Dostali jsme, po zaplacení deseti juanů, pajzl s pěti postelemi, který silně připomínal sklepní podmínky, i když se ani zdaleka o sklep nejednalo.

Když se v Číně prováděla elektrifikace, asi na některá města zapomněli, mezi jinými určitě i na Jidun, který na mapě byl namalovaný jako město s méně než deseti tisíci obyvatel, to byla taky pravda, bylo tam asi šest uplácených chalup z hlíny, dost pobořených a samozřejmě ještě náš hotel.

Elektřinu si vyráběli sami místním generátorem, který se spouštěl až když byla tma, kdoví jak dlouho už sloužil a mohlo se svítit. Měli jsme smůlu, protože asi po dvou hodinách došlo k poruše, ale k velké radosti všech byla odstraněna.

Při rozmluvě s našimi řidiči z nich vylezlo, že je rozbitá cesta a dál se nepojede zítra, ale pozítří. Nebylo zrovna povzbudivé trávit jeden den v takovém rádobu městě, ale co se dalo dělat. Čekat. Bylo nám jenom dost divné, že když je ta cesta rozbitá, že bude spravená už pozítří a jakým způsobem je asi rozbitá, když už i řidiči uznají, že se project nedá.

Druhý den jsme si dopřáli procházku po Jidunu, bylo vidět, že řeka je vylitá ze svého koryta a trochu zaplavila louky, cesta byla ovšem v pořádku.

K obědu jsme už rozhodně nechtěli využít služeb naší ubytovny, šli jsme do jiného podniku a najednou - velké divení, vidíme černocho, prvního černocho, kterého jsme v Číně viděli. Byl to Američan, aspoň tak nám to říkal a studoval v Čchengtu, kam měl namířeno z Lhasy. Hned jsme se ho ptali, jak je to s cestou, jestli bude opravená do zítřka a on se smál a říkal kdepak zítřka, ani za týden, nejdřív za čtrnáct dní, kdoví jestli, když budete čekat, tak to se načekáte, ale je možné strž obejít. Šli jsme tedy do hotelu, byl tam autobus plný zelenáčů, ovšem ne policajtů, jenom vojáků základáků, ty z nás byli jako u vytržení, jeden se s námi vyfotil, aby měl na nás památku a určitě nadosmrti námět k vypravování.

My se ještě pro jistotu ptáme řidičů jestli jedou zítřka, říkají že nejedou. Tak ahoj kamarádi, my tady s vámi čekat nebudeme, my jdeme a to hned.

Ke strži, nebo jak to říkal černoch, k brejku, to bylo asi sedm kilometrů, byli jsme zvědaví, jak to asi bude vypadat, taková strž a jak ji asi obejdeme a jak potom šedesát kiláků do Batangu. Potkali jsme dvě poutnice z Tibetu, mámu s asi dvanáctiletou dcerou a ty říkaly, že jdou taky do Batangu. Ke strži to určitě sedm kilometrů nebylo, rázným krokem jsme tam dorazili za třičtvrtě hodiny a brejk předčil všechno naše očekávání.

Cesta vedla podél řeky a jak se řeka rozvodňovala, kus té řeky normálně uplavalo, bylo to asi dvě stě metrů a tenhle úsek bylo nutné krušně obcházet skalami. Před Tibeťankami jsme měli náskok, ale ty dvě byly mnohem lepší a jistě zkušenější horolezkyňe, měli jsme ještě navíc krosny, tak nebylo divu, že tuto překážku zdolaly mnohem dřív, nám ještě pomáhal jeden Číňan, který asi měl opravu cesty na starosti. Když už jsme se šťastně dostali na druhou stranu, bylo vidět, že ten černoch byl dost velký optimista, protože tu cestu za čtrnáct dní určitě nespraví, čekající řidiči budou čekat společně s vojáky asi o nějaký ten týden déle.

Co bylo rozhodně potěšitelné, že tam čekaly dva malé nákladáky plné cestujících, naskočili jsme a za chvíli vyjíždíme. Od spolucestujících jsme dostali nějaká jablka, aby bylo do čeho kousat, přijali jsme takovou pozornost s povděkem. Naše známé Tibeťanky měly problémy, máma s dcerou a dcera se zvracením, asi jí cesta autem a ty výšky moc nesvědčily, i když takové horalky by měly být na leccos zvyklé.

Jednu chvíli jsme trnuli v obavě, že se konečné dočkáme předčasně, pásák tam spravoval rozbitou cestu, vyhnout se mu nešlo, to by následoval pád do propasti, tak jsme museli čekat až to jakžtakž spraví a uvolní vozovku. Před Batangem se kvalita stezky částečně zlepšila, tak jsme se řítili nevídanou rychlostí (asi padesátkou) vpřed.

Batang

V Batangu nás vysadili před hotelem, jestli se za to svezení mělo platit, nebo nemělo, to nevíme, ale spíš asi mělo, my jsme se po tom nijak zvlášť nepídili a nikdo nás neupomínal, tak jaképak copak.

Hotel měl přece jen charakter hotelu a ani nebyl moc drahý, ve srovnání s ubytovnou v Jidunu to byl přepych.

Po městě jsme se moc potloukat nechtěli, jako bílí jsme budili zase nezdravě mnoho pozornosti, jenom jsme zašli do restaurace něčím se posilnit.

Na druhý den bylo třeba vstávat brzo, aby nám žádné auto jedoucí do Chubalungu neproklouzlo. Už v půl sedmé, ještě za tmy, chceme vycházet, ale hotel je zajištěný několika visacími zámky, ozdobenými nezbytnou rudou hvězdou, proto je třeba vzbudit recepční, měla dost tvrdý spánek, až opakované buch, buch, buch ji vytáhlo z postele.

Jdeme za město, pár aut nám zastavilo, nejeli ovšem tam, kam jsme měli namířeno my. Až ve čtvrt na devět zastavuje nákladák, na korbě už pár pasažérů má, vylézáme do úložného prostoru a vida, naše známé Tibeťanky ze včerejška. Po cestě přibíráme další osazenstvo, někteří vystupují a za chvíli jsme v Chubalungu, což je pro našeho řidiče konečná. Všichni mu platí deset juanů, tam žádné poloviční není, deset za dospělé, deset za děti, my se nijak při tom placení dopředu nehrneme, načpak s tím taky spěchat a už k nám jde řidič, ale o peníze si neříká, jenom se ptá, jestli nechceme kchaj-svej, tedy převařenou vodu, my odmítáme a loučíme se s ním. Teď už jsme pár kroků od hranice Tibetu.

Musíme ještě projít kontrolou, to byl neuniformovaný kluk ve špinavém tričku sedící u závory, chtěl vidět pasy, nic proti našemu vstupu do Tibetu nenamítal, jenom že tam nesmíme fotit. Slibujeme mu to, přecházíme most a teď už v Tibetu jsme doopravdy.

Šlo s námi ještě dost Číňanů a Tibeťanů, ale auta do Mankanu jezdila asi v jeden a půl hodinových intervalech a každý ještě nechtěl brát.

Byli jsme u jakési brány ve vesnici, tam byla další závora, tak každé projíždějící auto muselo zastavit. Jaký to mělo smysl, vytahovat a stahovat závoru při průjezdu každého auta, bylo nad naše chápání, to dovedou pochopit snad jenom Číňani, možná i Tibeťané, ale rozhodně ne my.

Odpoledne jsme z naší výpravy zbyli už jenom my. Řidiči byli neoblomní, svézt nás nechtěli, protože jsme neměli povolení pro cizince a tím by asi dost riskovali. Bylo však třeba se dočkat někoho, kdo by se risku odvážil, protože jinak by jsme museli v Chubalungu museli zůstat trvale, a to se nám ani trochu nechtělo.

Lidem, kteří chodili kolem, se nás asi zželelo, protože se snažili, alespoň někteří, nám naše čekání zpříjemnit milými pozornostmi, většinou ovocem. Divili jsme se, jak v těch končinách asi rostou broskve, ale proč ne, vždyť Čína je domovinou broskví, ovšem evropské plody ty čínské dalece předčí, ty jsou dost tvrdé, málo šťavnaté, i dost zelené, nám však chutnaly.

I přes obdržení takových darů - pár jablek a broskví jsem se nemohl ubránit stále více postupující trudomyslnosti. Velmi oblíbeným gestem řidičů bylo kreslení kruhů jen tak do vzduchu oběma rukama současně, přičemž říkali pučeli, pučeli, pučeli, nebo taky mejou, mejou. Jak pronesli tohle zaklínadlo, bylo jasné, že mají v úmyslu odjet bez nás.

K večeru přijela nějaká rodinka, věnovali nám pytlík hrušek a jablek a živě se zajímali o naši situaci. Když jsme jim naznačili, jak se věci mají, říkali jen ať jdeme do ubytovny, že oni zítra v deset se pro nás zastaví a do Mankanu odvezou. Ještě se ptali, jestli máme povolení pro cizince, když viděli, že nic takového nemáme, neřekli černý ani bílý, rozloučili se s tím, že ta dohoda o zítřejším odvozu platí, nastartovali a odjeli.

Nám nezbyvalo, než se uchýst k spánku, byla tam taková chalupa ve které nikdo nebydlel, podle toho taky vypadala, ale byla zděná a lepší mít v rezervě střechu nad hlavou, než jenom roztrhané igelit nad spacákem.

Nachystali jsme si spaní vedle té barabizny, pod námi tekla řeka, na druhé straně byly hory, docela romantika. Než jsme zalehli, přišel jeden domorodec s konvicí čaje, bohužel toho jejich, s jačím

máslem a se solí, pili jsme statečně a ten dobrák nám pořád doléval až jsme museli říct, že máme dost, že už nemůžeme, tak nám ještě nalil do hrnečku.

V noci krásně svítily hvězdy, byly i trochu větší a hlavně jasnější než ty, co svítily u nás doma, asi to byly ty samé hvězdy, ale to, že jsme je viděli líp bylo řidším vzduchem.

Po probuzení zase přišel kamarád ze včerejška, samozřejmě s jačím čajem, teď však přináší i pytlík obyčejného, ještě nerozdělaného a už je tam další vesničan s konvicí s horkou vodou, tak si děláme zásobu do lahve.

Při stopování je to jako včera, zase pučeli, pučeli a mejou, mejou, rodinka jak měla přijet v deset samozřejmě nepřišla, já jsem to tak trochu čekal, když se včera vyptávali na to cizinecký povolení, ale přece jenom nějaká naděje byla, ale ta po jedenácté hodině zhasla.

Už to vypadalo bledě, trudomyslnost mě zase přepadala, šly okolo nás dvě Číňanky, viděli, že do jásavé nálady máme dost daleko, zejména já, tak nás pozvali k sobě na oběd. Měli to zřízené doma trochu odlišně, než jak jsme byli zvyklí z domova, ale posadili nás ke stolu na postel a začaly rozdělovat oheň na vaření. Mysleli jsme, že jídlo bude hotové až kdoví kdy, ale za půl hodinky už jsme měli před sebou misku nudlů s masem a nějakou zeleninu v paprice jako přílohu.

Byl tam jeden kluk a říkal, že všude okolo je to pro cizince zakázané, až Lhasa je otevřená, ale slíbil, že až pojede nějaké auto, že nám je sám stopne. Auto za chvíli jelo, kluk je opravdu stopnul, ani jsme k naší velké žalosti nemohli dojít oběd, ale uznali jsme, že přednější je zajištěný odvoz, naskočili jsme, poděkovali za prokázaná dobrodiní a před bránou se závorou jsme ještě naložili krosny.

Na korbě nám spolucestující říkali, že auto jede dál než do Mankanu, snad až do Pasoi, samozřejmě to byla lež jako věž, jak jsme se až v cílové stanici dozvěděli.

Nákladák byl zase jako autobus, plná korba lidí a pytlů se zeleninou, ale teď jsme už převoznímu poplatku neunikli, bylo to deset juanů pro jednoho, platilo se paušálem, lidi kteří nastupovali až později na nějaké samotě a vystupovali předčasně zase na jiné samotě, platili taky deset juanů za osobu a zavazadla dovoznímu nepodléhala.

Ti co vezli jablka nás zase uctili několika kusy svého ovoce, které jeli zřejmě do Mankanu zpeněžit.

Mankan

Cesta byla místy příšerná, v některých úsecích jsme se báli, že nákladák neprojede a řidič řekne vystupte si, naštěstí k tomu nedošlo a ve čtyři odpoledne jsme v Mankanu. Ptáme se na další cestu, kudy musíme jít, aby jsme šli správným směrem, zase se seběhlo čumilů až to nebylo hezký, tak jsme raději šli jako ven z města na cestu vedoucí do Pandy, na mapě značené jako Wangda.

Potkal nás jeden tlustej mnich, znal pár anglických slov, říkal něco o dalajlámovi, říkám že je v Indii, tak měl radost že o něm něco vím, on o Československu nevěděl zhora nic.

Mysleli jsme, že nás vezme někam na nocleh, ale to jsme se v něm docela dost spletli, zaved nás někam, kde stál zelenáč, který naštěstí nebyl nijak žhavý nám znepříjemňovat život, ukázal jenom tím směrem, kam jsme měli namířeno, že tedy ne, že můžeme jít jenom tam, to ukazoval odkud jsme přijeli a nebo tam, to bylo úplně jinam.

Říkáme mu, proč by jsme chodili odkud jsme přijeli, ale bylo vidět, že nemá chuť něco vysvětlovat,

ukázal na svůj policejní znak a jestli se nám to nelíbí, tak klidně můžeme jít s ním na policejní stanici jestli chceme. Nechtěli jsme, říkáme, že si dáme něco k snědku, policajt nám to ochotně povolil, šli jsme do restaurace, do takového maličkého domku a pojedli jsme docela chutnou krmí. Takových pohostinských zařízení je v Číně, ale i v Tibetu spousta, když to není zrovna samota, ale osada aspoň vzdáleně připomíná vesnici, tak není žádný problém najít místo, kde se prodává jídlo. Těžko to asi provozovatele užíví, aspoň tady na těch vesnicích, kde určitě mají majitelé ještě nějaký jiný zdroj příjmů.

Ptali jsme se, jestli by jsme tam nemohli i přespát, ale ženská měla asi strach, ani ne tak z nás jako ze zelenáčů, tak to nešlo a nešlo to ani ve vedlejší chalupě, až v další se nad námi slitovali a mohli jsme si rozložit spacáky na prkenné podlaze. Spaní pod širákem jsme riskovat nechtěli, protože skoro každou noc aspoň trochu pršelo.

Trochu jsme se chtěli porozhlédnout po okolí, vylézt na některý z kopečků a vychutnat tibetskou přírodu. Shora byl pohled, nebo rozhled rozšířenější než zdola, to je jasný a měli jsme městečko jako na dlani.

Zvědavost nás ještě hnala podívat se na bílé kapličky, kolem kterých byla spousta bílých praporků popsaných tibetským písmem a kterých jsme viděli dost po cestě do Mankanu. Nebyly to kapličky ledajaké, bylo to opravdové tibetské pohřebiště, uprostřed byla docela velká kamenná plocha, před tím něco jako stánek, vejít do toho nešlo, bylo to spíš jako pomníček a kolem byly praporky.

Kamenná plocha byla z toho všeho nejzajímavější, protože právě ta sloužila jako pohřebiště, byly na ní vidět ještě drobné kosti, prý se roztloukají, aby to mohli draví ptáci snáze pozřít a skutečně, pár ptačích per se tam povalovalo a o kus dál ležely nějaké šaty, nebo spíš hadry.

To místo na nás zapůsobilo neobyčejně silně, bylo to asi i tím, že se už stmívalo, radši jsme šli odtamtud pryč, pak z nás teprve napětí spadlo. Rozhodně kdyby jsme tam přespali, tak by to bylo strašidelnější než na hřbitově.

Jdeme zpátky už na nocleh, naši hostitelé na nás byli docela hodní, nabídli nám horkou vodu na umytí nohou, to přišlo vhod a říkáme jim, že budeme ráno vstávat už v šest.

Dali nám do pokoje ještě svíčku, protože v domě nebyla elektrika a už jsme mohli pokojně spát. Ten jejich domeček ovšem nebyl nějaký výstavní dům, byl postavený jenom z prken na nějaké díře, podlaha byla taky prkenná a právě přes ni bylo vidět až do základů.

V domě byli jenom tři chlapíci, ale jestli to bylo jejich trvalé bydliště se nám nepodařilo zjistit, jestli ano, tak je lituji až přijde zima. V takovém svérázném prkenném stylu nebyl postavený jenom tenhle domek, ale celá řada chaloupek za sebou.

Spalo by se dobře, jenom malým nedostatkem byly myši, v noci vylézaly a běhaly kolem nás a dost rámusily. Jestli to byly krysy, nebo jenom malé myšky, to jsme neviděli a přes nás přímo neběhaly, alespoň když jsem nespál.

Útěk před policajty a tibetskými psy

V šest doopravdy vstáváme, byla ještě tma jako v pytli, ovšem prozíravější bylo odejít z vesnice za tmy, když zelenáci ještě spali, než se za světla nechat vrátit. Museli jsme vzbudit našeho hostitele,

protože bylo zamčeno a už si to rázujeme pryč z vesnice vzhůru do hor.

Odchod se nám pokusili znepříjemnit tamější tibetští psi, byli nepříjemní, dotěrní, a hlavně jsme z nich měli docela strach. Kdo by taky neměl, když se za ním vleče pět nebo šest psů a jejich přiblížení se může zabránit jenom kameny, pořád jsme je na ně museli házet, jinak by nás snad sežrali. Taky mě rozčilovalo to jejich štěkání, jako kdyby byli nastydlí, neštěkali haf, haf, ale bylo to něco jako hu, hu, hu. Až když jsme byli daleko za vesnicí, psy pronásledování asi omrzelo, čímž nám udělali radost a čímž nás rovněž potěšili.

Putování pěšky má tu výhodu, že lze zkrátit cestu nadejitím si v zátočinách, ale i když dojde ke zkrácení o dvě třetiny, časově ve srovnání s jízdou autem je to přece jen nevýhodné. Byli jsme už pár kilometrů za vesnicí a objevuje se domeček na samotě, my už nemáme chuť jít dál, s úlevou sundáváme krosny a začínáme stopovat. To začínání stopování se nedalo poznat, protože cesta byla úplně opuštěná, je už po osmé a ještě neprojelo ani jedno auto.

Obyvatelé chaloupky nás pozvali dovnitř na snídani, bydleli tam asi dvě nebo tři rodiny, to nešlo poznat kdo ke komu patří a právě jedli. Byli jsme vítáni, hned nám nalili čaj, samozřejmě zase s jačím máslem a k tomu zájídali mouku, nabírali ji z pytle a ládovali se tím jako kdyby to bylo kdovíco, my jsme také nabírali, ale aspoň jsme si vzali svoji lžici a nenabírali to jen tak rukama. Po mouce přišla specialitka, mouka se rozdělávala s čajem, cukrem a ještě s máslem, udělali jsme těsto a už jsme mohli jíst. Nějak těžko se nám ta dobrotka polykala, uždíbovali jsme jen malé kousky, zatímco naši přátelé si uhnětlí skoro knedlíky a jedli po plné puse, samozřejmě se musí přitom mlaskat.

Ani jsem nedojed a už jsem pozoroval, že mi to v žaludku nedělá dobře, působilo to dost projímavě a taky jsem průjem dostal.

Po snídani chlapi nastartovali traktůrek, naložili ho plný zeleninou, až jsme mysleli, že se nebudou moct rozjet, ale ještě na ten náklad naskočili a vyjeli do nějakého většího města na trh.

Kolem nás prosvištěla ještě tři auta a ve čtvrt na jedenáct zastavila nějaká dodávka, vypadalo to jako gázík, ale vzadu to bylo odkryté, tak jsme se naložili a mohli jsme ject. Po pár kilometrech jsme uviděli tři kluky, kteří nás předtím míjeli a říkali, že jdou do Lhasy pěšky a aby jsme šli s nima.

Jak si to představovali, nevím, měli jenom malinkaté ranečky a přestože do hlavního města provincie Tibet to bylo skoro dvanáct set kilometrů, nijak nespěchali, auta nechávali projíždět kolem sebe bez povšimnutí, viděli jsme je jak vychutnávají krásu hor kolem sebe, kteroužto jsme my vychutnávali z jedoucího auta, což se nám zdálo být mnohem šikovnější.

Na cestě jsme píchli, řidiči neměli hever, ale poradili si docela mazaně, píchlým kolem najeli na balvan, dalšími kameny vypodložili nápravu, šutrík pod kolem vyndali a mohlo se spravovat.

Po dalších pár kilometrech potkáváme traktoristy u kterých jsme byli na snídani, máváme jim a předjíždíme je.

K večeru se vyskytl menší problém, přes cestu byla velká louže, řidič ji nechtěl projíždět, myslel, že bude lepší, když ji objede, opak byl však pravdou. Zapadli jsme do bahna a vyject nešlo ani když se kolem shromáždili vesničané a radili natrhat suchou trávu a tu naházet pod kola, úplně se to minulo účinkem, jen jsme zapadli ještě víc.

Rozebrali jsme kus zídky, kameny naházeli do vyježděných děr, pořád to nešlo, vesničané tlačili i tahali a už konečně jsme se z toho marastu dostali a můžeme ject dál.

Až za tmy jsme dorazili k nocležně, řidič si řekl o padesát juanů, ovšem problém byl s tím, že už jsme

neměli ani vindru v čínské měně a dolary v tom zapadákově nikdo v životě neviděl, tak nebyla šance na směnu. Naštěstí se na nás přišli podívat tři Angličané, kteří už na tom místě trávili třetí den, zaplatili řidiči i za náš nocleh a že zítra pojedou s námi, protože náš řidič pokračoval až do Bomi. Ubytovna byla klasický tibetský, nebo čínský pajzl, vedle byla hospoda, bylo tam pár stolů, okolo lavice a v rohu leželi tři vepři, snad tam byli jen přes noc, ale možná, že hospoda měla dvojí účel, totiž službu poutníkům a přístřešek vepříkům.

Ani jsme neměli chuť na jídlo, ještě v žaludku doznívaly dobroty ze snídaně, vzali jsme si jenom čaj.

Angličané taky neměli cestovní povolení, ale nejeli přes Litang, jeli někudy jinudy, říkali co peněz už vyházeli za svezení a samozřejmě měli taky namířeno do Lhasy.

V sedm ráno byl budíček, nebo spíš už odjezd a byla zima docela ukrutná, foukalo mrazivě, ani svetry úplně proti třesu ze zimy nepomohly.

Cesta byla samozřejmě zase dost zajímavá, hory měly úplně jiný ráz, byly takové jako mnohem pustější a nehostinější a jako kdyby byly i trochu výhružnější, měly zcela jiný tvar než hory které jsme viděli předtím i potom.

Pasoi

V Pasoi máme skromný oběd, také velmi levný, za pět juanů pro dva a můžeme se i podívat na černobílou televizi. Na to si tam potrpí, chaloupky byly jen tak tak, ale televize byla nezbytná.

Městečko bylo trochu civilizovanější, protože elektrika šla i přes den, ne jako v jiných osadách jenom v noci, ale odkud ji brali, z jaké elektrárny, to pro nás zůstalo hádankou.

Rawu

V Rawu jsme ve tři odpoledne, řidič nám dal hodinku na odpočinek, mohli jsme tedy poznat další rázovitou vesničku i s jejími obyvateli.

Viděli jsme babky jak si nosí chraští, asi zásobu na zimu, nesly toho tolik, že za tím ani nabyly vidět, vypadalo to, že se pohybují samotné hromady klacků, ovšem bylo to jen klamavé zdání.

Museli jsme ocenit i modlíci mlýnky, babka, co je používala, jednou rukou roztáčela mlýnek a tak se modlila, druhou rukou něco přebírala a ještě stačila vybavovat se s babkou nesoucí roští.

My všichni běloši, všech pět, jsme velmi zaujali místní děti, mohly na nás nechat oči, hlavně na chloupky na rukou a na nohou, tahaly nás za ně, osahávaly nás, jako by nevěřily, že něco takového může existovat. Někteří Číňani mají trochu chlupaté ruce i nohy, většina však ne, ale Tibeťani mají končetiny bez výjimek zcela lysé, proto ten údiv, když viděli pořádně chlupaté nohy

Dali jsme si čaj v místním pohostinství, lépe řečeno v budově připomínající rozpadlý chlívěk a byl čas na odjezd, projetí posledního úseku cesty s tímto řidičem.

Bomi

Do Bomi jsme přijeli až za šera, něco před osmou hodinou, Angličané zaplatili za cestu, pětadvacet juanů na osobu, udělali jsme dolarové vyrovnání, ještě vyměnili stovku juanů navíc, aby jsme nebyli zase bez čínských peněžních prostředků a šli jsme společně do ubytovny.

Nebylo to nejhorší, lepší tibetský průměr až na záchody, kde pobíhaly krysy a kde to odporně smrdělo. Každý okamžik strávený na záchodě byl utrpením, místním to však vůbec nevadilo, vydrželi tam dřepět nad dírou v betonu dost dlouho a pro ukrácení času si pročítali noviny, kupodivu jim na zvracení nebylo.

Nocležné spravilo deset juanů a vedoucí nás zval, aby jsme přišli určitě do restaurace na večeři, ještě za námi třikrát běžel a své vnucování opakoval. Řekli jsme si, konečně proč taky ne, peníze máme, tak do toho pohostinství zajdeme.

Vcházíme do obrovského sálu, přibíhá vedoucí, jdeme s ním do kuchyně a vybíráme si vepřové s rajčatama a jako druhý chod fazole s bramborama.

To se nám na čínské kuchyni líbilo, že bylo možné vlézt až dozadu a tam ukázat na maso nebo zeleninu a poručit si libovolnou kombinaci a kuchař byl ochotný splnit kdejaké přání.

Sedáme si ke stolu a milý kuchtík začal teprve rozdělovat pod kotlem, máme strach, jak dlouho budeme muset čekat, ale k velkému údivu za čtvrt hodinky, nebo za dvacet minut máme jídlo i s rýží, kterou však už měl nachystanou, na stole.

Večeře se tedy vydařila znamenitě, protože jsme prozíravě předem odmítli pálivé koření, na které si Číňané, ale i Tibeťané dost potrpí.

Ráno jdeme vzbudit Angličany, ale ti nějak přetáhli noční oslavu a rozhodně nemíní právě teď vstávat a říkají, že dál pojedou možná zítra, možná pozítří. Nezbyvá než říci *good bye* a jít.

Bylo k velkému podivu, že mohli spát, protože už v sedm hodin začala řvát z obecního tlampače nemožná, i když zcela jistě pokroková hudba, budící všechny pracující k šťastnému vykročení do nového dne. Kdo by si myslel, že to přečká a bude spát dál, tvrdě by se zklamal, protože popěvek se opakoval ve velice krátkých odstupech.

Takto mile povzbuzení se tedy vydáváme směr Tangmaj. Ještě ve vesnici potkáváme dva bělochy, Australana a Francouze, měli namířeno taky do Lhasy, taky bez povolení, ale sem se dostali jinou cestou než přes Litang.

Cesta do Tangmaje

Říkají, že pojedou nějaké zvláštní auto do Tangmaje, mezitím zkoušíme stopovat, ale je to marné, čekalo nás tam víc a ve čtvrt na dvanáct přijíždí osobáček stavěný pro osm lidí i s řidičem, všichni se tam začali hrnout, museli jsme tam vlézt oknem, nasoukalo se nás tam třináct i s bágla a krosnama, seděl jsem na jednom Číňanovi, tomu se to asi moc nelíbilo, pořád se vrtěl, nějak přeskupil okolosedící a tak se vymanil z mé zátěže.

Přijeli jsme před mělký potůček, ale dost široký a bylo jich tam za sebou víc, museli jsme vystoupit,

aby jsme autu odlehčili, přeskakovali jsme vodu co nejopatrněji, aby jsme si náhodou nenabrali do bot, stejně se nám to zcela nepodařilo, po úspěšném překonání překážek nastupujeme zpět do auta a jedem dál, ale ne zas tak dlouho, protože přijíždíme k místu, přes které se dá jediné přelítnout a to náš osobák nemůže, prozatím je to konečná, svezli jsme se za šedesát juanů padesát kilometrů, čekalo nás přejítí rozvodněné řeky, která strhla most.

Mysleli jsme, že ji přebrodíme, ale to bylo úplně bez šance, navíc jsme měli krosny, naštěstí se pár Číňanů přes řeku dostalo a na jedné straně drželi kládu, jakož i na straně druhé, o kus výš drželi další Číňani zábradlí, což byla jiná kláda a po této konstrukci se šlo už líp než přímo řekou.

Do Tangmaje to bylo ještě čtyřicet kilometrů a nebyla vyhlídka, že by nás potkalo nějaké auto, právě díky tomu strženému mostu.

Celá výprava šla dost pohromadě a když asi po třech kilometrech mjíme nějakou samotu, tak cestovatelé čínské národnosti přemluvili domorodce, aby vytáh traktor s valníkem a do toho Tangmaje nás odvezl.

Traktorista chtěl dvacku za jednoho, tolik jsme už neměli, tak jsme mu dali jenom pětatřicet a on se s tím spokojil.

Ujeli jsme dalších třicet kilometrů a zase jsme vystupovali, teď důvodem nebyl stržený most, ale kus cesty se sesypal do řeky. Přes tenhle úsek se muselo jít zvlášť opatrně, protože hrozilo spadnutí dolů do tekoucí vody a cestu ztěžovalo bahno, kterým se rozhodně nejde tak dobře jako po asfaltce.

Přešli jsme kritické místo, ale to nebylo všechno, po pár metrech poměrně dobré cesty přicházíme opět k zasypané cestě a zase musíme opatrně našlapovat aby jsme se nezabořili do bahna nebo nespadli do řeky.

Na nepřízeň osudu jsme si moc stěžovat nemohli, protože jsme tam viděli kolonu nákladních aut dost naivně čekajících až bude možné přejetí po cestě, která toho času nebyla.

Asi už čekali dost dlouho, protože bylo vidět jakési primitivní zařízení na vaření umístěné na korbách nákladáků. Dvě vozidla měla už svůj osud zpečetěn, cesta před nimi byla spadá v řece a později zřejmě spadla i cesta za nimi, proto nebylo úniku a autíčka se nakláněla působením odplavování zbytků cesty a rozhodně nemohlo dlouho trvat než došlo k jejich zřícení do řeky.

I tyto nástrahy jsme s velkým kusem štěstí překonali a to už do Tangmaje bylo asi jenom deset kilometrů.

Čekal tam nákladák, ale už jsme neměli čínské peníze, chtěl deset juanů na osobu, nabízeli jsme mu místo toho jeden dolar, samozřejmě ho viděl poprvé v životě a že chce zaplatit v poctivé čínské měně, říkali jsme Australanovi s Francouzem, jestli by nám nevyměnili deset dolarů, ale kdepak ti, jak jsme jim to řekli, hned s námi přestali kamarádit, tak zbývalo jen slézt z korby a těch osm nebo devět kilometrů udělat pěšky, když to ale viděl řidič, tak byl ochotný přijmout i dva dolary i když pochybuji, že je někdy utratí, protože v těch končinách jsou dolary, ale i čínský cizinecký peníze úplně k ničemu, tam uznávají jediné juany.

Nákladák nás za chvíli odvezl do ubytovny v Tangmaji, zase ve srovnání s tím, co ukazovala mapa to byl přece jen trochu rozdíl, celé město sestávalo jenom z ubytovny, kde jsme bydleli a čtyř chalup, které sloužily zároveň jako krámky.

V nocležně jsme naznačovali, že nemáme čínské peníze, jeden ze správců pokojů nám provedl směnu, bylo to trochu náročné, než jsme vysvětlili, že za deset dolarů máme dostat osmdesát pět juanů, víc jsme vyměnit nemohli, pro domorodce je to ještě víc než pro nás a jeden dolar jsme vyměnili od místních obyvatel za deset juanů, ale ty to chápali tak, že si kupují suvenýr.

Nocleh byl dost drahý, deset za osobu, navíc večer nešel generátor, tak jsme dostali svíčku, aby jsme nebyli úplně potmě. V jednom z krámků jsme koupili rýži do ešusu, zamíchali jsme ji na lihovém vařiči s rybí konzervou, protože těch bylo třeba se také zbavovat a tak odlehčovat krosně.

Ještě jsme dali schnout boty a kalhoty, které jsme se předtím marně pokoušeli vyčistit a mohli jsme pokojně usnout s radostným očekáváním nové strže, která nás čekala zítra pět kilometrů za Tangmajem.

Na druhý den odcházíme v půl osmé a za hodinku a půl jsme u strže. O strži se vlastně ani mluvit nedalo, cesta stržená ani odplavená ani spadlá do řeky nebyla, byla jen řekou zalitá.

Ať to bylo tak či onak, po cestě se pokračovat nedalo, jako jediná možnost se ukazovala rozvodněnou řeku obejít. Ta obchůzka moc veselá nebyla, napřed jsme se museli vydrápat po skalách a dál pokračovat pralesem.

Ten prales, to nebylo jako prales, to bylo doopravdy prales, chvílema byla cesta prošlapaná, chvílema jsme se museli prodírat bambusovým houštím, liány se nám zachycovaly za krosny, museli jsme je přerézávat a místy jsme se museli skoro plazit, jak bylo všude okolo nás těсно.

Bambusové výhonky byly jen jednou z mnoha nepříjemností na této procházce, ale na některých místech nám poskytly neocenitelnou pomoc jako jediní věc, které jsme se mohli přidržet, aby jsme zabránili pádu do hlubin.

Takto putující a prodíraje se přicházíme k místu, kde s krosnama sejít nešlo, proto neváháme a tyto odhazujeme dolů, aby jsme se po chvíli za nimi skoro jako na skluzavce sklouzli. Pak ještě druhé sklouznutí a jsme zase na pevné cestě a z pralesa venku.

Šaty máme mokré, ale hlavně že je snad už poslední brejk za námi. Téměř všechny křehkosti v krosnách nešetné zacházení bez úhony přežily, foťák i kamera, rozbila se jenom sklenička s Vitakávou.

Sahám si na krk a jako bych tam měl nějakého slimáka, byl velký jako malíček, ale nešlo ho sundat, dal si říct až když jsme ho utrhlí. Nebyl to žádný slimáček, ale pijavice pochutnávající si na krvi. Byla zakouslá asi dobře, protože po odtržení mě ještě z krku trochu tekla krev.

Byl to jistě velmi zajímavý úkaz, zvláště když za chvíli začínalo pokousané místo fialovět.

Cesta pralesem, i když jsme se dopředu moc nedostali, zabrala dvě hodiny a teď musíme pokračovat pěšky dál, snad dojdeme do nějaké osady, odkud nás sveze auto dál.

Jdeme a jdeme, ale potkáváme tak nanejvýš pasoucí se jaky a z hmyzu hejna modrých motýlků, kteří z nám neznámých důvodů vysedávali s velkou oblibou právě na jačincích. Motýli tady v horách byli krásní, ale byla dost vzácnost nějakého uvidět s výjimkou právě těch modrásků, kterých tam poletovalo tisíce.

Po cestě nepotkáváme nic uspokojivého - žádné auto, až kolem poledne jsme v jedné vesnici a ptáme se, jestli něco jezdí směr Lhasa nebo aspoň Baji, ale tady žádný nákladák ani traktor není, ukazují, že něco bude v další vesnici, tak jdeme dál, za dvě hodinky tam jsme a u jednoho domku se ptáme, jestli

je možnost odtud odject s čímkoli.

Chlapík přikyvuje, že do Baji by ject chtěl, ale má porouchaný traktůrek, tak z toho nic nebude, ale jestli chceme, že tam můžeme přespat. Na přespání bylo ještě trochu brzo, ovšem jeho pozvání na oběd jsme neodmítli.

Posadil nás ke stolu, jeho manželka začala sypat do hrnce rýži, loupala brambory, to bylo dost zajímavé pozorovat, na loupání totiž neměla škrabku, ale sekáček na maso, musel jsem ovšem uznat, že loupání brambor sekáčkem ovládá dokonale, pak během chvilky zase sekáčkem nakrájela z brambor nudličky a ještě tím samým sekáčkem rozdrtila papriky.

To byl dost neblahý zvyk s těmi paprikami, protože ty nikde nezbavovali jadřinců a do jídla je dávali se vším všudy, což mělo za následek, že všechny jídla pálily jako čert.

Ohniště bylo mimo jídelnu, kuchařka šla jídlo tepelně opracovat a my jsme s pánem domu mohli prohodit pár posunků, ba i slov. Zakládal si na tom, jak je vysoký a ukazoval jak je jeho manželka malá, tak aby se moc nevytahoval jsem se postavil a nezvratně dokázal, že já jsem ještě o malý kousek vyšší než on.

Jeho bratr nám věnoval učebnici angličtiny pro Číňany, ale čínsky se z toho učit nedalo, dar jsme samozřejmě přijali.

Už se nese jídlo, v miskách byla rýže, tu měl každý svoji a přidával si k tomu bramborové nudličky, nebo papriku a to všechno ze společné mísy.

Pohoštění přišlo vhod, děkujeme za oběd a před námi je zase cesta, netušíme jak dlouhá. Líp by se sedělo, než šlo, ale vsedě se nikam nedostaneme, nandáváme krosny, zdá se, že během oběda nějak ztěžkly, samozřejmě je to zdání, které klame.

Hostitel nám ještě dal mastičku na ránu po přisáté pijavce, že nám to určitě zmizí, ten fialový flek a ukazoval nohy, jak je má poďobané právě od pijavic.

Zase jdeme a jdeme a zase potkáváme tak nanejvýš pasoucí se jaky, v půl páté přicházíme k nějaké samotě a zase nás zajímá, jak je to s motorovými vozidly.

Z odpovědi jsme vyrozuměli, že špatné, ale můžeme u těch lidí přenocovat, tak totiž zněla jejich nabídka. Bylo to dost lákavé, ale každý kilometr, který ujdeme, se počítá, a protože je ještě vidět, jdeme dál.

Už nás bolely nohy a tlačily krosny, za chvíli jsme litovali, že jsme tam nezůstali a čím déle jsme šli, tím víc nás to mrzelo. Najednou v dálce vidíme něco bílého, klidně to mohla být řeka, ale pevně věříme, že to bude obydlí a opravdu, byla to chaloupka.

Jdeme na dvůr, tam je mladý Číňan, trochu se podivil, když nás uviděl, běloši asi k němu často na návštěvu nechodí a naznačujeme, že by jsme u něj rádi přespalí. Zase se trochu podivil, ale moc ne, pozval nás dovnitř a posadil ke stolu, kolem kterého byly dvě postele.

Chtěl jsem, aby nám poradil plán dalšího postupu do Lhasy, to bylo vysvětlování a malování, moc moudří jsme z toho nebyli, co jsme pochopili bylo to, že jsme dneska ušli přes třicet kilometrů mizerné cesty včetně cesty pralesem a že v Lhasě můžeme být pozítří, nebo popozítří v závislosti na tom, jak pojedou auta. Jedno auto by k němu mělo večer přijet, ovšem záleží na počasí a na cestě.

Protože cestu jsme viděli, tak jsme očekávali spíš tu nepříznivou možnost a jak se ráno ukázalo, bylo to z naší strany správné odhadnutí situace.

Přišla Číňanovo žena, když nás uviděla, trochu se zarazila, ale zas moc ne, to já kdybych přišel domů a u stolu seděli dva Číňani, tak bych se podivil rozhodně víc. Oba manželé vypadali, jako by se do tibetské divočiny moc nehodili, když jsme je srovnávali s posmrkanými, špinavými a vlasatými Tibeťany, které jsme vídali, tak to byl rozdíl přímo propastný, zvláště paní domu vypadala jako dáma z vyšší společnosti, navíc byla docela hezká a pěkně oblečená, jako by do toho domku s udusanou hlínou místo podlahy, kam se třeba lila voda zbylá z vaření, ani nepatřila.

Samozřejmě, že se ta voda nerozlévala po celé místnosti, ale jenom v okolí plotny.

Číňanka jak nás zběžně prohlédla, hned věděla, že to co potřebujem je voda na umytí. Dokonce nám tam nasypali nějakou sůl, aby si nožičky odpočinuly a věnovali jód s náplastí na ošetření puchýřů.

Jak je to tam s doktorama, to jsem ani nechtěl moc domýšlet, jak by to vypadalo, kdyby se někomu něco stalo, protože to by neměl ani tu nejmenší šanci dostat se do nemocnice, nebo k nějakému felčarovi včas.

Naštěstí s tím jsme starosti neměli, v dané chvíli bylo větším problémem mokré šatstvo, ale i to se vyřešilo jeho rozvěšením nad kamny. Pan domácí začal připravovat večeři, bylo to totéž jako v poledne, rýže a bramborové nudličky, ke kterým bylo možno si přidat co jiného než pálivou papriku.

Po večeři jsme dostali čaj, naštěstí ne ten jačí a hostitel pořád dbal, aby byly hrnečky stále plné, jak jsme jenom trochu upili, hned zase doléval. S tímhle čajem to moc nevadilo, ale předtím s jačím u jiných hostitelů, když pořád dolévali, tak to začínalo být trávení škodlivé.

Tady jsme každý vypil litr a půl čaje, hostitel roužnul plynovou lampu, na samotě se jim o elektrice určitě ani nesnilo, spokojeně pokuřoval a chtěl nedopalky házet pod postel, ale manželka mu vyhubovala, tak je házel do speciálního popelníku na stole.

Ještě jsme viděli jejich malého synka, přišel se nás podívat se svojí tetou, to byla sestra paní hostitelky a byly si i dost podobné, jen tahle byla trochu mladší, jestli jí bylo osmnáct, víc asi ne. Rodiče to měli dobré, o synka se starat nemuseli, chlapeček spal úplně někde jinde, aspoň nikoho neotravoval.

Už se nám klížily oči, hostitelé nám hned přinesli peřiny a rozestlali je na těch postelích kolem stolu. Měli jsme obavy, kde asi budou spát oni, ale měli svou vlastní ložnici, ve které byly i postele, tak kvůli nám strádat nemuseli.

Vstávalo se před osmou, vyskočili jsme z postelí a už jsme viděli, jak hospodář připravuje snídani - bramborové nudličky s paprikou a rýží. Hospodyně to měla zařízené skvěle, přišla až k hotové snídani, myslel jsem si, že by to mělo být obráceně, ženská by měla být u plotny a mužský by si měl pospat, ale tam to měli nějaké zvrácené.

Při snídani nás už jačí čaj neminul, ale pomalu jsme si na něj už zvykali a dokonce nám začínal zachutnávat.

Venku dost pršelo, tak chvíli čekáme, až srážky přestanou a před desátou se vydáváme, teď už v suchých šatech i botech, na další pochod. Při cestě potkáváme dva tibetské poutníky, jeden už byl dost starý, druhý o trochu míň a měli oba dva co dělat, aby nám postačili. Čím nás zaujali, to bylo nepopsatelné, jaký z nich šel smrad, z těch hadrů, co měli na sobě a hlavně z těch ranců, co měli na zádech, jestli si v nich nesli jídlo, tak aby něco snědli, museli mít asi pořádný hlad.

Než jsme je potkali, tak každý potůček, nebo malou říčku, která byla přes cestu, jsme opatrně přeskakovali, jen aby jsme si náhodou nenamočili boty. Tihle dva byli ale nad takové drobnosti úplně povzneseni, jaképak přeskakování, normálně potoky procházeli jakoby nic.

Když jsme je viděli, nechali jsme se strhnout jejich příkladem a taky jsme procházeli potokem tváříce se jakoby jsme šli po suchu. Už jsme ušli dvanáct kilometrů, to bylo zřejmé, protože podél cesty byly zase patníčky rozmístěné v kilometrových odstupech a najednou slyšíme úplně rajskou hudbu, totiž zvuk nákladáku.

Ted' máme jenom strach, že nám nezastaví, nebo že jede někam jinam, divoce na něj máváme, auto zastavuje a řidič chce padesát juanů za dvě osoby. Zdálo se mi to celkem dost, ale říkal, že jede do Baji, tak se mě to hned zdálo velice solidní, protože z Baji je to do Lhasy asi jenom čtyři sta, nebo nejvýš čtyři sta padesát kilometrů.

Na korbě nákladáku je to dost nepohodlné, plno namačkaných lidí a zase ten příšernej čínskej, ale i tibetský smrad, zvlášť když si tam vlezl i náš přítel. Na toho starého se už nedostalo, ne že by nebylo místo, ale neměl dostatečný obnos a řidič byl vůči neplatičům nemilosrdný. Ani my jsme mu nijak nemohli pomoci, protože už jsme zase byli s čínskou měnou na dně.

V jeho kůži jsme být nechtěli, další auto mohlo ject až zítra a možná ještě později, byli jsme docela rádi, že se vezeme, i když nás tam bylo tolik, že někteří ani nemohli sedět, museli stát a to skrývalo dost nebezpečí, protože při nájezdech na výmoly, nebo najetí do díry, kterých bylo na cestě víc než dost, docházelo k takovým nadskokům, že vypadnutí z korby nebylo věcí nemožnou.

Spolucestující byli zase dost zvědaví, i když tady to s vlezlostí nehraničilo a zajímali se o naše krosny, z čeho to jsou zhotovené a hlavně o moje hodinky, byly to QUARTZ a oni mohli oči nechat na tom, jak vteřinovka na ciferníku poskakuje, chtěli je vyměnit za ty jejich křápy, byli dokonce ochotní dát jejich dvojce šmejdy za jedny moje hodinky, ovšem já jsem prozíravě směnu odmítnul a myslím, že jsem dobře věděl, co dělám.

Opět jsme dostali ovoce na zakousnutí a na jedné zastávce jeden chlap nakoupil pár lahví nějakého pití a dával nám taky napít, ale byl to strašný utrejš, alespoň pro nás, všichni ostatní si totiž po napití spokojeně pomlaskávali.

Při cestě byl jenom jeden úsek, kdy jsme mysleli, že skončíme, takový nevinný rozbahněný kopeček, ale nemohli jsme to dlouho vyjet, všichni museli slézt a chlapi šli tlačit, podkládat kola kameny a popostrkovat autíčko, které si tak po půlhodině dalo říct a tuto překážku šťastně zdolalo.

Byli jsme už trochu níž, co se týče nadmořské výšky, ale přece jen pořád dost vysoko - kolem třech a půl až čtyř tisíc. Mohli jsme pozorovat dobře různé pásy růstu rostlin, některé byly až v těch vyšších horách a jak jsme sjeli níž, tak hned zmizely. Také jsme viděli celé lesy rododendronů i když les asi není to správné pojmenování a říkali jsme si jaké by to muselo být kdyby jsme viděli ty stráně na jaře, když kvetou, to by muselo být parádní. Ted' je ale léto a parádní pro nás bude, když se šťastně dostaneme do Lhasy, prozatím nám bude stačit alespoň do Baji. Tam jsme měli dorazit v osm večer, ale nějak se to protáhlo a museli jsme ject za tmy.

Vtip byl v tom, že na autě nesvítily světla, tak jsme poslední úsek cesty jeli potmě. Myslím, že to bylo dost odvážné, ale zřejmě nebylo jiného vyhnutí a už konečně přijíždíme do Baji, seskakujeme z auta a ptáme se na nocleh.

Baji

Poslali nás do hotelu, tady to vypadalo opravdu jak hotel a ne jako sklepení, ale recepční na nás nějak kašlala, Číňany vyřídila dost rychle a nás si ani nevšimla, jako by jsme tam ani nebyli, tak se jí připomínáme a ona aby jsme jen čekali. Tak jsme čekali a dočkali se. Ovšem ne noclehu, ale nějakého tajňáka, který nás přišel okouknout, ukázal nám svojí placku a že musíme ject s ním.

Před hotelem čekal gázík, nasedli jsme a kousek popojeli a on říkal, aby jsme vystoupili. Vylezli jsme a na ulici čekal další fízl s kloboučkem na hlavě a v docela slušivém obleku, jenom se k tomu moc nehodily ty jeho kecky.

Tenhleten byl samá ochota, ptal se jaká byla cesta, odkud jedeme, uměl anglicky dost dobře, a jsme zase zpátky před hotelem. Teď už si nás v recepci začali všímat, ale my jsme neměli na zaplacení ani toho nejlevnějšího pokoje, jednak tam byly jedny ceny pro Číňany a druhé dvojnásobné pro cizince a jednak jsme už zase byli s čínskou měnou na mizině.

Polda když to viděl, že těch peněz opravdu moc nemáme, tak ukazoval na tu ceduli, kde byly vyvěšené ceny, aby nám recepční dala třílůžkový pokoj a napsala to jenom na jednu osobu a ona že to nejde a on že by to mělo jít až to doopravdy šlo a byli jsme přijati na nocleh. Polda ještě chtěl, aby jsme vyplnili ještě nějaké papíry pro něho, tak jsme mu tu radost udělali a on s námi, aby nám asi taky udělal radost, šel do pro nás přiděleného pokoje.

Tam to byla paráda, nade dveřma místo skla byl nalepený jenom papír, to by ještě šlo, ale ta podlaha, v tom se už jít nedalo, tam kdyby jsme se prošli, tak budeme víc mokré, než kdyby jsme procházeli potokem.

Fízl napomenul pokojskou, ta to ale jako velký problém neviděla, vzala koště a vodu vymetla na chodbu. I když jsme platili vlastně jenom za jednu osobu, tak mě připadalo, že dvacet juanů a ještě jeden k tomu je za takový přepych přece jenom dost.

Polda projevil přání se s námi zítra ještě jednou setkat, ptal se, kdy by jsme mohli přijít, jestli v osm, nebo v devět, tak říkáme radši v devět, jemu se to samozřejmě hodilo, popřál nám dobrou noc a odešel, bohužel i s našimi pasy.

K večeri si vaříme polévku z pytlíku, ještě českou a nasycení spokojeni usínáme. O hotelových záchodech je lepší nemluvit, to nestačí vidět, to se musí prožít.

Na fízlárně

Na druhý den dáváme hotelu sbohem a jdeme na fízlárnu. Přišli jsme trochu později, polda, který nám včera vzal pasy na nás už čekal, tak se omlouváme za pozdní příchod, ale on že to vůbec nevadí, jen aby jsme šli dál a posadili se u nich, sekretářka nám nalila čaj a zase byli velmi milí, ptali se odkud jdeme, říkáme že z Čchengtu, vyprávíme o stržích na cestě, pokyvují hlavou a se zájmem nás poslouchají a najednou říkají, že jsme porušili artíkl 17 a 21 nějakého přitroublého zákona, totiž že jsme se pohybovali na cestách, na kterých je vstup cizincům zapovězen, ovšem pokuta za tento prohřešek je jen velmi nízká a řekl nějakou strašnou sumu v dolarech, asi stovku.

Hned říkáme, že tolik peněz rozhodně zaplatit nemůžeme, ale oni chtěli vidět naše krosny, které jsme neprozřetelně vzali sebou a samozřejmě přišli na kameru a že když tedy nemůžeme zaplatit, tak to

nevadí, místo toho tam můžeme nechat kameru.

To se mě zrovna nechtělo a při dohadování se uvolili, že stačí zaplatit sto juanů. Sepsali nějaký protokol v čínštině a chtěli, aby jsme ho podepsali, to se mě moc nezdálo, podepisovat něco, co neumím ani přečíst, ale to je dost rozčílilo, tak jsme podepsali, ovšem to rozčilení z nich hned tak neopadlo a byli odhodlaní zkonfiskovat nám kazetu.

Byli zvědaví, co jsme nafilmovali, pozvali k tomu nějakého mladého zelenáče, ten darebák by se samou ochotou přetrh, jen aby vyšším šaržím ukázal, jak to umí a jak ovládá zacházení s takovým strojem, opravdu se mu to povedlo zprovoznit a fízláci si prohlíželi, co jsme nafilmovali.

Vzhledem k tomu, že jsme filmovali v oblasti Tibetu, což je přísně zakázáno, kazetu zabavovali. To bylo dost nepříjemné, měli jsme tam celou cestu od Ruska přes Mongolsko a ostatní Čínu až sem, tak se jim to snažím vysvětlit, kroutili palicí, že ne, jako kompromisní řešení ty troubové navrhovali, že ten kousek pásky kde je Tibet, vystříhnou a už měl jeden polda v ruce nožíky, tak zase vysvětluji, že by tak zničil celou kazetu.

Už mě to štvalo, bylo už poledne, je už to taky nebavilo, náčelník říkal jen ať se posadím a dopiju si čaj, naschvál jsem se neposadil, zase se to nějak vyhrotilo, tak nezbylo než dělat bolestné obličej a říkat jaká je cesta z Československa, vlastně už jen z Čech, daleká a nákladná a že ten film nikomu neukážeme, až konečně nejvyšší zelenáč a zároveň moula milostivě pokynul, že můžeme jít i s kazetou. Ještě nám dali potvrzení na pokutu, kterou jsme zaplatili v dolarech, dělalo to osmnáct jednotek americké měny a mohli jsme jít. Ještě za námi přišel polda, který byl včera s námi v hotelu, že nám něco vzít musí, tak se rozhodl pro čínsko-anglickou konverzaci, kterou jsme před pár dny dostali při obědě darem. Čert, nebo vlastně zelenáč, to vem, lepší přijít o knížku, které nerozumíme, než o něco cenného.

S opravdovým oddechnutím vycházíme z fízlárny a zkoušíme jít na stopa. Než jsme se doptali, která cesta je směrem na Lhasu, to bylo taky zajímavé, když jsme se totiž ptali jenom Lhasa?, tak nás posílali na autobusovou zastávku a když otázka zněla lu ta Lhasa neboli cesta do Lhasy, posílali nás opačným směrem. Než jsme to pochopili, tak jsme se několikrát prošli tam a zase zpět.

Marně, protože na stopa to bylo nějaké úplně zabitě a ještě jsme byli našťvaní od těch zelenáčů, tak jsme se na to vykašlali a šli vyměnit dolary, podařilo se vyměnit čtyřicet dolarů po osmi juanech, to bylo docela dost a určitě nejvíc, co v Baji by kdo dal, tak za pět, za šest, vyjímečně za sedm juanů za dolar byli ochotni směnit, ale tenhle lékárník neváhal dát osm.

Opodál byl hotýlek, kde byla cena deset za osobu a bylo tam docela čisto, do hotelu kde jsme byli včera, se nám už moc nechtělo.

Koupili jsme si lístky na autobus na příští den do Lhasy, to stálo docela dost, 138 juanů za osobu, to byla cena pro cizince a to nešlo obejít, aby jízdenku koupil Číňan, museli jsme tolik vyklopit a těšit se na odjezd druhý den v šest ráno.

Když už jsme byli takto zajištěni, nocleheme i odjezdem, zašli jsme si do hospůdky a dali jačí játra s nějakým zelím a k tomu rajčata. Podle jejich zvyku nám rajčata přinesli pocukrovaná, to se nám totiž nestalo poprvé, ale jatýrka s rýží byla výborné. Na zapití byl čaj zchutněný muškátovým oříškem a dokonce s cukrem.

Pochutnali jsme si, najedli do sytosti a ani to nebylo nijak drahé. Koupili jsme ještě sušenky na zítřejší cestu a už bylo třeba jít spát, aby jsme ráno nezasпали a zaplacený autobus neodjel. Recepcní sice

slibovala, že nás vzbudí, ale moc jsme tomu nevěřili a dobře jsme udělali, samozřejmě že nás ráno nevzbudila, my jsme to však zvládli i bez ní.

Autobus do Lhasy

Za tmy se moc dobře nevstává, ovšem vidina toho, že vysněného tibetského cíle dosáhneme možná už dneska, nám z postele pomohla a na cestu jsme si rozdělali čaj do lahve horkou vodou z termosky.

To bylo poměrně dobré ty termosky s horkou vodou, ty byly i v těch pěkných hotelích v Pekingu nebo Sianu, nebo v Čchengtu, kde teplá voda tekla, ale měli je naštěstí i v těch nejhorších pajzlech před i za hranicí Tibetu.

Autobus měl naplánovaný odjezd na šestou a ti co nám prodávali lístky nás varovali, že když na zastávku přijdeme pozdě, vozidlo nemilosrdně odjede, tak jsme si vzali jejich výstrahy k srdci a na zastávku přišli úplně včas.

Byl tam strašný zmatek, moc lidí, kteří měli ještě víc věcí, řidič po nich chtěl, aby si ty krámy naskládali na střechem, to se zase lidem nechtělo, ale konečně už sedíme, naštěstí jsme měli místenky a máme před sebou čtyři sta kilometrů a ještě pět k tomu, tak to alespoň bylo v průvodci napsáno.

Cesta byla dost tradiční, autobus musel projíždět takovými místy, jejichž projetí by si i řidič terénního vozidla rozmyšlel, ale důležité bylo, že jsme se šinuli ještě vpřed. Mohli jsme trochu spát a tím prodloužit odpočinek pro znavené tělo, ale nebylo to ono, v posteli je to lepší než v rachotině, které se říkalo autobus, ovšem zase lepší než na korbě nákladáku.

Naši spolucestující už nebyli tak štedří jako spolupasažéři, které jsme potkávali v čínských vlacích, tak jsme dostali jenom pár sušenek, proto přišlo celkem vhod, když v půl třetí řidič zastavil u jakéhosi občerstvovacího stanoviště. Systém prodeje jídla byl trochu odlišný než v hospůdkách, na které jsme byli zvyklí, tady se napřed museli napřed koupit kusy plechů sloužících jako stravenky a každému jídlu odpovídal jiný tvar plechu. S tím se pak šlo k okénku, kde kuchtíci vydávali jídlo.

Také jsme se zařadili do fronty, ale když nás viděl výdejce, tak nás přede všemi upřednostnil a jídlo jsme dostali jako první, když jsme bílí. Být cizincem je dobré jen v určitých okamžicích, Číňani i Tibeťani jsou vůči nim dost přátelští, pořád je to pro ně vzácnost, ale u všech pokladen je lepší stát se Číňanem, protože ti platí za všechny vstupy a jízdenky dvakrát až desetkrát méně. Rozdíl mezi Evropanem a šikmookým je však tak velký, že se může hrát jenom jedna role.

Po středně dobrém jídle zase nastupujeme a kodrcáme se dál, teď už určitě projíždíme Himalájemi, za chvíli už budeme muset být ve svatém městě všech zbožných Tibeťanů, ve Lhasě.

Lhasa

Cesta se zase trochu protáhla a ve městě jsme až v deset večer. Řidič se ptal, kam chceme zavést, říkáme pingua, tedy hotel, tak nás zavezl před hotel Holiday Inn. Jak jsme ho viděli, hned nás napadlo, jestli bude pro nás dost nůbl, zdálo se nám že tady asi nocovat nebudeme. Pro jistotu jsme se šli pozeptat, jestli nejsou nějaké volné pokoje a kupodivu byly.

Mělo to jen malý háček a to že po našem dotazu kolik stojí jedna noc, nám ochotný personál sdělil

sumu šedesát šest dolarů. Po další otázce: „Nemáte něco levnějšího?“, se dozvídáme, že tohle je to nejlevnější. Zřejmě když viděli naše krosny a špinavé kalhoty, tak je napadlo, že nejdražší pokoj asi chtít nebudeme.

My jsme ale nechtěli ani ten nejlevnější a ptáme se na jiný hotel. Doporučili nám Tibet hotel, který byl nedaleko, ovšem moc jsme si nepolepšili, tam po nás chtěli 250 efisy, neboli necelou padesátku dolarů. Odcházíme, ale když jsme na ulici, někdo z hotelu k nám přiběh, aby jsme se šli ještě jednou lépe domluvit.

Ani to nevyšlo, chtěli nás tam asi nechat nějak načerno, protože nabízeli cenu dvě stě efisy, což bylo pořád moc. Doporučili nám ještě další hotel, ten byl plný, tak se ptáme jednoho člověka na ulici, kde by bylo něco solidního, ten chlap říká Jak hotel, ale prý musíme rikšou, protože už bylo po půlnoci, jinak by jsme se tam nedostali.

Za sedm juanů byl ochotný jenom jeden mladý kluk, naložil nás i s krosnami a šlápnul do pedálů. Byl to docela slušný kousek cesty, chlapec se asi dost našlapal, ale ještě nám stačil ukázat palác Potala. Dáváme mu navíc jeden juan, což ho dost potěšilo. Máme obavy, že jdeme dost pozdě, nebo že Jak hotel bude plný, ale recepční byla docela příjemná, napsala jeden pokoj, pak zjistila, že je zamluvený, tak nás poslala do třílůžkového, který byl nejlevnější - dvacet pět lidových juanů na osobu a noc.

Neměli jsme na zaplacení, ale recepční říkala, že to nevadí, až vyměníme dolary, pak jí to dáme, platit máme až při odjezdu za celou dobu a to ani nechtěla pasy do zástavy.

Ráno jsme se museli přestěhovat do vedlejšího pokoje, který byl úplně stejný, ale oni měli nějaké zmatky se zamluvenými pokoji. Po dlouhé době si můžeme dopřát teplou sprchu, byla tam docela pěkná koupelna, ještě musíme přeprat špinavé prádlo, tedy všechno prádlo a už jenom koupit plánek Lhasy na vrátnici a můžeme jít do města, jehož dosažení bylo v dřívějších staletích daleko obtížnější než teď.

Potala

K snídani si dáváme nudle a posilnění tímto pokrmem jdeme rovnou k Potale. Hned tady nás čekalo zklamání, protože palác byl zavřený. Jeden domorodec nám ale ukázal trik, s jehož pomocí jsme do paláce mohli proniknout, totiž vylomenou tyčí v plotě.

Museli jsme šplhat po skalách, než jsme se dostali na cestu, kterou by jsme za normálních okolností (kdyby bylo otevřeno) šli přímo. Nám to ale nijak nevadilo, ze skal byl hezký pohled na město, do kterého byl dříve vstup cizincům přísně zakázán a běloši se sem dostávali dost zřídka.

Když už jsme kráčeli po pěkně upravené cestě vzhůru k paláci, mysleli jsme, že máme vyhráno, ale neměli. Bylo třeba přesvědčit kontrolóra lístků, který se na nás přišel podívat se štípacím strojkem na vstupenky, že jsme studenti a lístky nepotřebujeme. Byl to docela příjemný stařík, nebyl to takový šťoural jako jiní kontrolóri, stačilo jenom vytáhnout pasy a mávnul rukou. Prohlídka byla povolena.

Mimo architektury dalajlámovy rezidence ze 17. století jsme mohli posoudit, jak vývoj ve stavitelské technice pokročil. Nejdřív jsme shlédli vynález, který nahrazuje nám známé výtahy. Popis vynálezu není nijak složitý. V zástupu stálo několik ženských a těm na záda přivazovali žulové kvádry, ženské sotva šly, a takto dopravovaly kámen na opravy až na místo určení.

Když jsme vešli do paláce, viděli jsme další řemeslníky - opraváře podlah. Tady docházelo k účelné dělbě práce - někteří seděli na zemi a kladivem rozbíjeli velké kusy kamene na menší. Když byla podlaha pokryta jakýmsi štěrkem, a to trvalo dost dlouho, přišla parta děvčat s udusávkami na dlouhých tyčích a hurá udusávat a to tak, že všechny holky zpívaly a v rytmu tancovaly a dupaly. Po pár hodinách bylo udusáno.

Od roku 1959, kdy dnešní 14. dalajláma uprchnul do Indie, je tu muzeum, ale potkávali jsme i mnichy, o kterých jsme byli přesvědčeni, že součástí inventáře nejsou. Prohlíželi jsme a prohlíželi, do všech tisíce místností jsme nevešli, ale i tak jsme si mohli udělat jakousi představu o bývalém vládcovi Tibetu.

Palác Potala vypadá zdálky jako jednolitá stavba, ale ve skutečnosti je to množství malých i větších chaloupek natěsnaných za palácovými zdmi. Všechny stěny jsou většinou pomalovány většinou obrazy Buddhy na mnoho způsobů. Když už jsme nabaženi prohlídkou paláce, sestupujeme do podhradí a hlavní ulicí se vracíme na odpočinek do Jak hotelu.

Lhasa, i když je hlavním městem provincie Tibet, mající dokonce i jakousi autonomii, je docela malá městečko, kde je jenom jedna pořádná hlavní ulice a celé město jde projít pěšky. Je to však asi jediný světlý bod civilizace v Tibetu, když jsme srovnávali města, s kterými jsme projížděli, kde bylo jenom pár chatrčí na spadnutí, s Lhasou, tak to by se snad ani srovnávat nemělo.

To, že jsme po delší době zase v civilizaci, poznáváme neklamně podle veksláků, kteří dávají za dolar bez řečí osm a půl juanu. Konečně zase někdo zná dolary, dokonce i marky (ty nebudou znát ani v Bank of China, jak ještě později uvidíme v Golmutu), ale za německou měnu dávají dost málo, dolary jsou pro ně jednička.

Odpoledne zkusíme štěstí ve velkých hotelech, samozřejmě ne s žádostí o nocleh, ale o přepsání měst, kterými by jsme měli projíždět do Golmutu a z Golmutu do Urumči. Přepisoval jsem to z anglické mapy, ale asi to v té mapě nebylo dost přesně, když ani recepční v Holiday Inn nedokázala všechny města přepsat do znaků. Poradila nám však, aby jsme využili hotelové cestovní služby, tam byli plní ochoty, věděli jak se k nóbl hostům chovat, ale určitě nevěděli, že jsme sice hosté, ale z jiného hotelu.

Vytáhli mapu a vypsali nám celou cestu až na kazachstánskou hranici. Poděkovali jsme jim a ještě jednou jsme šli využít ochoty recepční, chtěli jsme po ní jenom, aby nás nechala zatelefonovat domů, protože na poště dělali dost drahoty a hlavně po nás chtěli dvě stě efisy zálohu, tolik cizineckých peněz jsme měnili jenom jednou, a to v Pekingu, když v hotelu jiné nechtěli a od té doby jsme využívali jenom pouliční černoty.

Recepční si tady řekla o stovku zálohy, dali jsme jí to v lidových juanech, spokojila se s tím, ale stejně bylo obsazeno, zkusili jsme štěstí v Tibet hotelu, bohužel se stejným výsledkem.

U paláce Potala byla nějaká lidová slavnost, neodolali jsme a po vzoru mnoha Tibeťanů přelezením plotu jsme tuto kulturní akci navštívili a museli jsme uznat, že to skoro ani za to přelezení plotu nestálo.

Den jsme zakončili slavnostní večeří na vlastní počest a na úspěch vjezdu do Lhasy. Šli jsme do trochu lepší restaurace, kde jsme si dali úplně tibetské jídlo, totiž čínské kung-pao. Ve městě sice byla typická tibetská restaurace, ale my jsme už takových typických dobrot po cestě ochutnali dost, tak jsme dali přednost téhle hospůdce pod a zároveň přímo naproti paláci Potala.

Nějak nám začaly docházet drobné dolary, tak jsme se nazítří pokusili rozměnit stovku nezákonnou směnou, ale veksláci měli ubohou zásobu drobných i velkých dolarových bankovek, ani tři nebyli schopní dát dohromady sedmdesát dolarů.

Zkusili jsme zase štěstí v Tibet hotelu, ve směnárně byla bída, směnárnice by nás uspokojila jedině tím, že by vyměnila sedmdesát dolarů na efisy a zbytek vrátila, ale tím nás rozhodně neuspokojila, tak jsme aspoň vyměnili dvacet marek a získané efisy jsme vyměnili na ulici za renmiby.

Co se nám ale povedlo bylo to, že jsme konečně mohli zatelefonovat domů, kde byli dost překvapení, jednak proto, že voláme z Tibetu a jednak proto, že není ani šest ráno. S tím časem to byl jen přelud, bylo před polednem, ovšem samozřejmě pekingského času.

Po obědě jsme konečně rozměnili u jednoho veksláka stovku, dost dlouho trvalo, než pochopil, že chceme čtyřicet dolarů vyměnit na renmiby a šedesát dolarů vrátit, z našich posunků vyrozuměl kde co, jen na to správné nepřišel, myslel, že chceme koupit dolary, pak že zase chceme efisy, pak že vymění celou stovku, maloval jsem to, jak nejjednodušeji jsem dovedl, ale buď to na něj bylo už moc jednoduchý, nebo pořád ještě dost složitý, až se mu konečně rozbřesklo a vysázel peníze tak jak jsme chtěli.

Barkhor

Vcházíme do buddhistického centra města - Barkhor, to vypadalo dost cizokrajně, jeden prodavač nacpaný vedle druhého, kteří měli způsob prodeje úplně převrácený, tam se neptal kupující, kolik co stojí, ale prodavači se ptali, kolik je kdo ochotný za zboží nabídnout a pak bylo třeba smlouvat.

Poctili jsme návštěvou nejstarší buddhistický chrám Jokhang ze 7. století, ve kterém je Buddhova socha posázená klenoty. V chrámu hoří svíčky, nebo spíš jenom knoty namočené do jačího másla, které mají i dost svéráznou vůni. To jačí máslo nás pronásledovalo i tady.

Mohli jsme se také pomodlit roztočením celé řady modlicích mlýnků, ale když jsme viděli, s jakou vážností poutníci ty mlýnky roztácejí, tak se nám to jen tak z legrace ani roztáčet nechtělo. Před chrámem bylo takové malé nádvoří, kde se točil jeden pořádný modlicí mlýn zlaté barvy a zbožní lidé neustále padali na zem, zvedali se, aby mohli zase padnout, aby si neodřeli ruce posouváním po zemi, měli k tomu účelu zhotovený přípravek z tvrdého papíru a tato papírová destička se drásala místo tibetských dlaní.

Lidé tady využívali papírových krabic k snadnější modlitbě, ale krabice byly ve městě využívány i jaky, kteří je jednoduše žrali, sice nijak hltavě, tak velká dobrota to určitě není, ale přece jen žrali. Jako přežvýkavci asi využívají takovou stravu dost dobře. Byli ještě jedni, komu se papírové krabice hodily a to žebráci, kteří je používali jako matraci i jako peřinu.

Žebráky jsme potkávali už při cestě Tibetem, ale jestli jsme potkali tři za celou cestu, když nepočítám samozřejmě Peking, Sian nebo Čchengtu, ale tady jich byly úplné mraky. Taky tady mají osvědčené figle, pošlou žebrat špinavé děti, jednomu dítěti jsme dali nějaký drobný peníz a už jsme v tom byli, ze všech koutů začali vylézat další, přišly i nějaké ženské, všichni byli neodbytní, tak jsme si říkali už nic žebrákům, za ty scény to rozhodně nestojí.

Byli jsme se podívat i na Tibetskou universitu, má teologické zaměření, ale dovnitř jsme se při vši snaze dostat nemohli. Na večeri jsme zašli zase do jedné útulné hospody, kuchaři jsme ukázali na květák a vajíčka jako první chod a na rajčata s brambory jako chod druhý. Kuchař jenom kroutil hlavou, při kombinaci květák a vejce se už neudržel a smál se až se za břicho popadal, ale slíbil, že nám bude chutnat a fakt to docela ušlo, květák s vajíčkama udělal jako amoletu a rajčata s bramborama nějak usmažil a uvařil.

Omlouval se, že není rýže, tak jsme říkali, že to nevadí, že to sníme bez ní, odešel a když už na talíři skoro nic nebylo, přines kuchtík dvě mísy rýže, tak to už jsme nechtěli.

V hotelu jsme smazali sekýru za tři noci a odlehčili peněženke stopadesáti juany a teď už vlastně začíná návrat domů.

Na druhý den jsme si přivstali, vstáváme ještě za tmy a jdeme na stopa za město, ale bylo to úplně zabítý, čekala tam spousta Tibeťanů, málokdo zastavil a když už se ta výjimka stala, tak jel řidič jinam, nebo měl plno. V deset si dáváme něco k snědku, čekáme do poledne, ale vypadalo to dost beznadějně.

Cesta ze Lhasy

Přišla k nám jedna Japonka, radila jak do Golmutu, ale to jsme už měli vypsané, měla i cestu z Golmutu, ale to bylo teď předčasné. Sedli jsme do autobusu, popojeli až na rozcestí a začali zase stopovat směr Janpating a Golmut. Zase už tam bylo pár stopařů, měli dokonce u silnice židle, asi už věděli, jak to chodí.

Až před třetí hodinou zastavil jeden osobák a že nás do Janpatingu svezí. Bylo to asi sedmdesát kilometrů a když jsme vystupovali, tak si nezapomněl říct o třicet juanů. Začalo pršet, tak jsme se ukryli v hospodě a jen když jelo auto, tak jsme vyběhli, stejně to bylo zbytečný.

Aspoň si dáváme večeři a ptáme se na nocleh. Hospodská nás poslala kousek dozadu, tam byly ubytovací chatrče, ale už jiná firma a ještě říkala, že v devět ráno určitě pojede do Golmutu autobus. Nocležna zase připomínala sklepení, ale nejlepší na tom bylo, že po nás bába, která měla ubytování na starosti, chtěla dvacet juanů za jednoho.

To se nám za takovou mizernou díru rozhodně dát nechtělo, tak říkám, že máme jenom dvě stě deset juanů, dvě stovky musíme dát zítra za autobus, jinak se odsud nehnu, tak že za dva můžeme utratit nejvýš těch deset juanů. Babka kroutila hlavou, že to ne, tak ukazuju, ať nic nezapíše a bude dobře, ale ona pořád chtěla něco navíc, byl tam řidič nákladáku, ten vytáh tři juany a každému žvýkačku (bábě teda ne) a konečně jsme se domluvili.

Bylo to takové trochu horší vězení, aspoň že i tady měli horkou vodu v termosce, tak jsme si tři flašky vzali a aspoň se trochu opláchli. Byla už dost zima, do místnosti foukalo, vůbec žádná paráda, zvlášť když v noci mrzlo. I ráno byla dost velká zima, na horách kolem napadl sníh, ale s přibývajícím časem přibývalo i tepla a my jsme se už těšili na autobus, s kterým se svezeme do Golmutu, jen jsme moc nevěřili, že opravdu pojede.

Bylo asi čtvrt na deset a autobus opravdu jede, ale řidič darebák nezastavil, naštěstí jede za chvíli druhý, ale zase řidič darebák zase nezastavil. Máváme na další nákladáky, bohužel však nestopujeme sami, ovšem už v deset je pro nás dobrá zpráva a můžeme jít nákladákem.

Na korbě byla taková zima, že jsem musel rozbalit spacák a neváhal jsem do něj vlézt i s botama. Hned na první zastávce nám řidiči prozradili, že jedou až do Golmutu, tak to vypadalo, jako že to nemá chybu, ale nějak to zaskřípalo, když si řekli o tři sta juanů za přepravní služby.

Tolik jsme doopravdy neměli, měli jsme něco málo přes dvě stovky, tak jsem strčil třicet juanů a pár drobných do kapsy a ukazuju jim peněženku, že máme jenom sto sedmdesát a víc nic, ale oni nás dost překvapili, když řekli, že se klidně můžem svést, ale jenom do Nači nebo Amdo a to nebylo ani ve

třetině cesty. Přesvědčoval jsem je, jak to jenom šlo, pořád jsme se dohadovali, ale dohadovali se i oni mezi sebou až kývli a že nás teda vezmou až do Golmutu a měli jsme tisíc kilometrů zajištěných.

U jedný hospody nás dojel ještě jeden nákladák, tak jsme už mohli oba ject v kabině a nemusel jsem mrznout na korbě. Šofér byl taková legrační postava, úplně jako kdyby Hurvínkovi z oka vypadnul, tak hned dostal pracovní označení Hurvínek.

Po cestě se s námi moc bavit nemoh, tak jsme mu zazpívali pár písniček a chtěli aby taky něco zanotoval, nějaké čínské nebo tibetské šlágry, ale on že radši ne a aby jsme zpívali sami. Aby se nám odvděčil za zpestřenou jízdu, tak večer za nás zaplatil večeri, ale aspoň mě s tím dost vytrestal, protože jsem dostal strašnou hnačku a ještě mě bolela hlava.

Hospodskému říkám cchsuo, jako že chci jít na záchod. Toho to spolu s dalšími hosty strašně rozesmálo a poslal mě za hospodu. Tam když jsem to viděl, tak jsem se nesmál ani trochu a už jsem věděl, proč se ostatní tak pitomě pochechtávali, musel jsem dávat pozor, abych z těch hoven vybrednul, viděl jsem tam nějaké červy, jak se rozlejšají, tak jsem z přírodního záchodku rychle utek.

Zima byla, teď jsme každý jeli v jiným autě, protože se řidiči museli střídat, aby neusnuli, k tomu si pustili úžasnou nahrávku těch čínských jeků, naštěstí se jim kazeťák asi za pět minut rozbil a nešel spravit, tak jsem si upřímně oddychnul.

Projížděli jsme nejvyšším místem, kde vedla cesta, bylo to přes pět a půl tisíc a mě bylo zle, měl jsem žízeň a horečku, jestli to bylo z té výšky nebo z něčeho jiného, protože celou dobu mě to nevadilo a byli jsme pořád dost vysoko. Museli jsme zastavovat, abych mohl na záchod, ani jít jsem moc nemoh, jak jsem měl roztřesený nohy.

Myslím, že se zase ozvalo to nedoléčené nachlazení, s tím nebyly trable poprvé a ani naposled. Na jednu stranu jsem měl radost, že jedeme přes noc, na druhou stranu spát v nákladáku není vůbec žádná slast a to jsme jeli tou nejlepší silnicí, jaká z Lhasy na všechny strany vede.

Cesta měla asi být asfaltová, to taky místama skutečně byla, ale chvílema to vypadalo, že jedeme přes propasti, kusy silnice byly v opravě, ty se musely objíždět přes louky nebo přes kamení nebo taky přes bažiny, takže klasický Tibet, i když tuto provincii jsme už opustili.

Dnešní provincie Tibet má sice statut autonomní oblasti, ale je to autonomie přesně podle čínských představ a navíc je územně dost zmenšená oproti době než byl samostatný Tibet osvobozen rudými Číňany.

Proto i tady potkáváme Tibeťany, ale krajina je už úplně jiná, v noci zase mrzlo a ráno jsou vrcholky hor krásně ojiňené. Kolem nás je úplná pustina, skoro jako poušť, ale skalnatá poušť a nikde kolem nás nic neroste.

To je smůla, protože ještě když jsme byli před Lhasou, tak jsem chtěl přivést domů nějaké horské kytky, ale chtěl jsem je vzít až při zpáteční cestě, aby tu dlouhou cestu vydržely a tady v poušti nerostlo nic, obzvlášť ne horské květiny.

Do Golmutu byl naplánovaný příjezd tak asi na druhou hodinu odpoledne, ale vzhledem ke stavu silnice, nebo cesty jsme tam přijeli až v půl šesté.

Ptali jsme se, jak jede vlak, ale ten nám už ujel, další jel až zítra v 15,20. Dali jsme si věci do ubytovny, kam nás řidiči zavezli a jdeme do města vyměnit dolary, ale bylo to úplně beznadějný, lidi

dávali za dvacet dolarů dvacet juanů, ten kdo už dolary někdy viděl, byl ochotný dát i pět juanů za dolar, k tomu jsme zase my nebyli ochotný, proto se musíme vrátit na ubikaci s nepořízenou. Tady nám jeden kluk vyměnil dolar za šest a třičtvrtě juanu, vyměnili jsme čtyřicet dolarů a na čas bylo s penězi vystaráno, i když to byla ta nejhorší směna, jakou jsme v Číně udělali.

Za nocleh jsme vytáhli dohromady šestnáct juanů a už můžeme klidně spát. Ráno má Pavla horečku, skoro devětatřicet, tak jdu do města zařizovat věci sám, nejdřív k policajtům prodloužit vízum, protože jsme v Číně už byli měsíc.

Policajtko si klidně řekla o padesátku a to do pasu vrazila jenom dvě razítka - modrý a červený, tak říkám, že máme před sebou dalekou cestu a málo peněz a ona but you must pay a já že to je samozřejmě, ale prachy nemáme a ona si vedla pořád svou, že musíme platit, tak se mi to za chvíli podařilo scvrknout na dvacet pět za oba, ovšem bez potvrzení o zaplacení, na který se stejně můžu vykašlat.

Ted' to chtělo ještě jízdenky, chtěli jsme ject autobusem do Dunkchuanu, protože vlakem se tam jede strašnou oklikou přes Xining a Lanzhou, ale na autobus musí být povolení pro cizince, protože zase cesta byla pro turisty uzavřená a jinak nám lístky neprodají. Kdyby nám je chtěli prodat, stejně bych je nechtěl, protože jeden stál asi 250 efisy, tak zloděje teda nepodporujem. Kvůli tomu jsme museli udělat neuvěřitelně pitomou zájízdku asi patnáct set kilometrů, protože železnice je tam postavená fakt šikovně. Lístek do Xiningu stál 33 Y a koupil ho jeden Číňan docela v pohodě, ani jsem mu nemusel své přání dlouho vysvětlovat.

Zkusil jsem ještě v Bank of China, jestli by tam vyměnili marky, úředníkovi podávám deset marek, ten je prohlížel a najednou říká, prosím vás, povězte mě, co je to za peníze. Říkám tejkua marka a on že to nemění, jenom dolary, tak já že teda nic.

Jdu pro Pavlu, na cestu na nádraží si bereme taxíka, už je na tom s horečkou trochu líp a už čekáme na příjezd našeho vlaku. Potkáváme v čekárně pět Maďarů, kteří se vraceli z Nepálu a měli namířeno přes Xining do Pekingu, pak přes Mandžusko a Rusko domů a chtěli to stihnout tak, aby zhruba začátkem září už byli v Budapešti na universitě, tak jsem říkal, že to určitě nestihnou, protože to pár kilometrů přece jenom je a jenom přes Rusko pojedou týden.

Kluci už byli vyléčení z cest autobusem, mysleli, že když jim koupí lístek za čínskou cenu Číňan, tak mají vyhráno, ale rozhodně neměli, taková finta platí jenom ve vlaku, ale oni ani tomu už nechtěli věřit, měli strach, že jim průvodčí zase roztrhá lístky, tak říkáme, že jsme tak projeli celou Čínu, že to určitě vyjde a taky to opravdu vyšlo.

Vlak byl zase natřískanej, měli jsme na jízdenkách nalepený místenky, ale to bylo asi jenom tak, protože ve vlaku sedadla neměly čísla. Přesto se nám poštěstilo najít místa k sezení vedle třech Tibeťanů, byli to jistě dobráci, dali nám k zakousnutí hrušky, nejhorší ovšem byl smrad, který je doprovázel a který jsme museli snášet až do čtvrt na dvanáct dopoledne následujícího dne, kdy vlak staví v Xiningu.

V našem vagónu jela Japonka, kterou jsme potkali při stopování ve Lhase a napsala nám spoje z Urumči do Kazachstánu. Zajímalo ji, jak jsme pochodili se stopem, vyprávím, o kolik nás Hurvínek obral, ale když řekla, že za autobus platila víc jak dvakrát tolik a ještě v efisy, tak vidíme, že jsme se docela levně svezli.

Po Maďarech jsme ještě chtěli, aby nám rozměnili stodolarovku, ale když ji viděli, tak říkali, že tam chybí nějaký nápis a že takové mají dvě a v Káthmándu jim řekli, že jsou falešné, tak jsme od směny upustili. Vyměnili nám jenom pár juanů za marky a ještě jsme jim poradili adresu hotelu, ve kterém

jsme nocovali my.

Na nádraží mě hned k mé velké radosti odchytil vekslák, který měnil jedna ku osmi, tak jsme dvacku vyměnili a ještě jsem dva juany usmlouval, aby přidal. Kupujeme prostřednictvím jedné studentky lístky do Lanzhou a máme ještě do odjezdu vlaku dost času, tak se můžeme projít po městě, ale nic moc, samá socialistická výstavba, tak si aspoň kupujeme vařenou kukuřici a brambory.

Ve vlaku do Lanzhou bylo kupodivu dost čisto až na pár bordelářů, kteří loupali slunečnicové semínka a slupky házeli na zem, mezi které jsme se přiřadili i my, když nám ty jádra taky nabídli. Uvědomili jsme si ovšem těžko opakovatelnou příležitost, aby jsme kladně zapůsobili na bordelářské cítění všech pasažérů a začali jsme slupky uchovávat v dlaních a vyhazovat je z okna.

Trochu to zapůsobilo, protože jsme byli za chvíli následováni, sice jenom párma lidma, ale aspoň mohli vidět, že nejsme větší prasata než oni.

Cesta trvala něco málo přes čtyři hodiny, ve čtvrt na devět večer jsme v Lanzhou a hned se sháníme po lístcích do Urumči, je to rychlík, platíme každý 71 Y a podle jízdního řádu plánujeme odjezd ve čtvrt na tři ráno. Vlak pořád nehlásili, bylo mě to divný, tak se všude ptám, jak je to možný, až říká jeden Číňan, že je to nějaké podivné a že pojede až v půl šestý, ale večer, to znamená přes patnáct hodin zpoždění.

Přespáváme v čekárně na nádraží, rozložili jsme si na lavičky spacáky a docela dobře se spalo. V čekárně byla i postýlka pro malé děti a na stěnách se usmívali rodiče, asi proto, že socialismus plně uspokojuje všechny jejich potřeby a vedle nich byly přimalovaný děti jak jsou taky šťastný a bylo tam napsáno, jak jsou vděčný svým rodičům, že mají jenom je a že nemají žádné sourozence, za což jim co nejsrdečněji děkují. Kolem ještě pár rudých hvězd a to bylo asi co se týče vymalování všechno.

Ráno nám šel Číňan vyměnit jízdenky na vlak v 11.30 a to nebyl takový rychlík, tak nám ještě z každého lístku deset juanů vrátili.

Vlak jede vyjímečně nenatřískaný, tak zabíráme tři sedadla a střídáme se v sezení a ležení. Přišli se na nás podívat dva Číňani a tak s nimi zapřádáme rozhovor o poměrech v Číně. Jeden z nich byl chvilku na studiích v Rusku, tak něco z ruštiny uměl a my jsme vhodně mohli nahrazovat výrazy, na které naše angličtina nestačila, pokud na to ovšem stačila jeho ruština.

Na protějším sedadle seděli mladí manželé s dvěma dětma, to jedno bylo ještě dost malé a máma ho každou chvilku kojila, to druhé už bylo větší, ale klidně čůralo na podlahu ve vlaku a s rodičema to ani nehnulo. Rychle jsem dal stranou svoje boty, aby nepřišly k úhoně a ženská když to viděla, tak se začala smát, nevím proč, mě to jako dobřej vtip ani nepřipadalo.

Ty čínský studenti říkali, že děti asi moc šťastný nebudou, tak jsem se divil, proč asi a je to proto, že v Číně je přísná reegulace porodnosti. Mít druhé dítě znamená totiž okamžité vyhození z práce a dělej si pak co chceš. Taky jsme se dozvěděli, proč je tak rozšířené jezdit na kole. To je též dost jednoduché. Normální plat Číňana je 200-500 juanů za měsíc a nové auto stojí úplný pakatel - sto tisíc juanů, zatímco kolo stojí kolem stovky.

Zajímali se jak je to u nás s platama a cenama v přepočtu na dolary a jestli Pavla je spíš východní nebo západní žena. Na to se ptali, protože když jsem ležel, tak šla nabrat ze samovaru, který byl skoro v každém vagóně, horkou vodu do hrnečku na čaj a oba se strašně divili, že ležím, když nošení vody je přece mužská práce, tak jsem jim řek, že u nás se to tak nebere.

Cesta vlakem se dost vlekla, museli jsme ve voze strávit dvě noci až v pondělí ráno jsme v Urumči, nebo spíš ve Wulumuču, jak to říkají Číňani.

Tady kolem nebydlí jen tak obyčejní Číňani, ale tihle jsou vyznavači proroka Mohameda a píšou arabským písmem. Tím jsou vedle čínského, tibetského, staromongolského a latinky popsány lidové bankovky, ale divil jsem se, že naši přátelé studenti o tom neměli ani ponětí a jednotlivá písmena na bankovkách (mimo čínského) vůbec neznali.

Studenty jsme ještě využili, aby nám šli koupit lístky do Alasanko, což je čínsko - kazašský hraniční přechod. Číňan lístky koupil (po sedmnácti juanech), ale jenom do Boro, do Alasanko by musel předložit cestovní pas.

S cestovním pasem to nemají zdaleka tak jednoduché jako my, říkal že to je jenom sen, aby dostal cestovní pas, do ciziny se může podívat jenom pár vyvolených. Byli jsme rádi, že máme aspoň lístek do Boro, na ten nás pustili do vlaku a ve vlaku si přikupujeme jízdenku až na hranice.

Průvodčí napřed nechápala, co po ní chceme, zavolala druhou, ta uměla trochu rusky a ptala se, proč jsme si lístek nekoupili rovnou, tak říkám, že jsme nevěděli, že Boro není konečná, to pochopila a vypsala lístky po dvou juanech.

Vlak jede pouštní krajinou a nedaleko trati je nejnižší místo v Číně -150 m pod hladinou moře. Západní Čína je také mnohem míň osídlená než východní a to je poznat kolem nás, ale i ve vlaku. Mimo menší hustoty osídlení je to také jedna z těch chudších oblastí. Rozdíl mezi východem a západem země je dost znát.

V Alasanko jsme až v noci a sháníme nějaký nocleh, na nádraží nás jeden chlapík vzal a odvedl do hotelu, tam nás posadil a za chvíli se vrátil, že tam nocovat nemůžeme, policie to nedovoluje. Odvedl nás aspoň do druhého, policajt z nádraží nařizoval, ať jsme v devět u vlaku do Alma-Aty a už vyjednáváme přespání.

Tady chtějí 40 juanů za dva, usmlouval jsem to na dvanáct, že víc peněz nemáme, tak s tím recepční souhlasila a bylo to samozřejmě bez potvrzení.

Hotýlek patřil rozhodně k těm lepším z těch, které jsme doposud navštívili, tak jsme se mohli vyspat do růžova a už před devátou jsme přešlapovali na nádraží. U vlaku nám říkali, že nás v Číně vzít nemůžou, ale můžeme si nastoupit na kazachstánské straně hranice, vlak tam dlouho čeká než se přehodí podvozky. Až prý budeme v Družbě, tak máme jít rovnou do vagónu číslo šest.

Kazachstán

Vydáváme se tedy k celnici a tam byli celníci úplně jiní než všichni zelenáči, které jsme v Číně potkávali, byli samá ochota, říkali, že je omezená průjezdnost na hranicích Čína - Kazachstán, pěšky to do Družby nejde, je to asi sedm kilometrů přes území nikoho a jestli chceme, tak nás tam můžou vzít služebním autem, ale za dvacet dolarů.

To nechceme, proto nám slibují, že až pojedou někdo vozem přes hranici, tak mu řeknou, aby nás svez. Věci nám neprohlíželi, jenom jsme vyplnili nějaké papíry, při odjezdu z Číny se musí platit za celní odbavení deset juanů, ale odpustili nám je, když prý máme málo peněz.

Za hodinku jel nějaký chlapík v gázíku, celníci mu řekli, aby nás vzal, my jsme ho taky poprosili, on

nás naložil, to je prý samozřejmé a už jsme jeli. Nabízel nám, aby jsme zůstali pár dní na návštěvě, ale my jsme už dost spěchali domů, tak nás zavez na nádraží.

Družba

Čekárna byla úplně parádní, vypolstrovaný sedátka, kterých jsem využil, natáhnul se a spal. Tady si nás všimnul jeden chlapík, dali jsme se s ním do řeči, teď už to bylo skoro bez problémů, přece jen je to rozdíl mluvit s Číňanem nebo Rusem, vlastně Kazachem, ale uměl rusky a kazašsky jenom pár slov.

Byl z Petropavlovsk, původně učitel tělocviku a teď se zabývá obchodem. Ptali jsme se, kde by jsme si mohli koupit chleba, protože ten jsme už víc než měsíc nejedli a už jsme na něj měli docela chuť. Vydal jsem se do obchodu, odtud mě poslali do pekárny, kazašsky je chleba nun, tak jsem myslel, že v pekárně by nějaký mohli mít, ale odtamtud mě poslali zase do obchodu, že prý už tam chleba dodali, tak jsem viděl, že veškerá má snaha je marná.

Učitel nám stejně chleba dopřál, protože nás pozval na oběd. V Družbě sice žádný restorán nebyl, ale byla tam závodní jídelna a Saša, tedy učitel tam pro nás vyjednal něco k snědku. Pochutnali jsme si, protože jsme zase měli jídlo, na které jsme byli zvyklí, šunknfleky s rajčatovým salátem a k tomu tmavý chléb. Jíst jsme mohli přiborem. To byla po tak dlouhé době taky vzácnost.

Saša když viděl, jak nám chleba chutná, tak nám ještě půl bochníku koupil, aby jsme měli na cestu. Po obědě nás zaved na nádraží mezi odstavené a už vyřazené lůžkové vagóny, tam měl nějakou známou z Alma-Aty a ta nám napsala doporučující dopis pro svého syna Valentina, když neseženem lístky do Moskvy, aby nás nechal doma přespát a proved po Alma-Atě.

Saša ještě před tím než jsme navštívili domečky na kolejích říkal, že si dáme arbusy a strašně se divil, když jsme kroutili hlavou, že arbusy neznáme, Pak jsme uviděli melouny a hned bylo jasné, co ty arbusy jsou zač.

Prisupěl vlak, jdeme za průvodčím, co nám slíbil zajištění přepravy, máváme Sašovi a kolem jezera Alakol nabíráme kurs Alma-Ata. Ještě zbývalo vyřídit formality co se týče podmáznutí průvodčího, dost dlouho jsme se dohadovali, až jsme se ustálili na částce deset dolarů a pět marek za osobu. Měli jsme jenom dvacetimarkovou bankovku, tak nám průvodčí poradil, že si ji můžeme rozměnit ve vedlejším vagónu, tam je prý nějaký Němec, který určitě něco mít bude,

Pavla se tedy vypravila rozměnit marky a když se vrátila, musel jsem uznat, že se jí směna podařila, přinesla totiž dvě desetimarkovky a ještě pět desetidolarovek navíc. Ten Němec se taky vracel z Číny, byl tam u své přítelkyně na návštěvě a když mu Pavla vyprávěla o naší cestě do Tibetu, tak byl celý nadšený a říkal, že má rád dobrodružství, ale se svojí přítelkyní si ho moc neužil, že byla moc nóbl a nad vším ohrnovala nos.

Jednou si koupili hrozny a on se do nich hned pustil, aniž by si je opláchl, tak s ním kvůli tomu dost dlouho nemluvila.

Cestoval s ním ještě kazašský přírodovědec, původem Němec, ale ačkoli oba jeho rodiče byli rodilí Němci, on už skoro všechno zapoměl, německy uměl snad jenom počítat do deseti. V Kazachstánu je Němců docela dost, utíkali za války a pak už tam zůstali, dokonce vydávají i německy psané noviny.

Ptali se, kolik nás cesta s pobytem v Číně stála, když jsme řekli sedm stovek v americké měně, tak se

Paul, tedy Němec, divil, jak jsme to mohli ve dvou tak levně pořídit, ale Roman (Kazachstánec) za tím přece jen viděl milión rublů a tomu už to tak málo nepřipadalo.

Alma-Ata

Ráno ve tři čtvrtě na devět zaskřípaly brzdy a jsme na nádraží v Alma-Atě. Chceme si hned koupit lístky do Moskvy, ale mají to tu zařízené podobně jako v Číně a my jsme museli k okénku, kde prodávali lístky cizincům. Žádní troškaři to nebyli, za jedno místo v kupé 63 dolarů a za lehátko 57 dolarů.

To bylo i na nás trochu moc, znechuceni jsme je opustili s tím, že se pokusíme o domluvu s průvodčím. Roman taky říkal, že jsou to nehorázné ceny a poradil nám, aby jsme si koupili lístky od překupníků.

Museli jsme si vyměnit nějaké ruble, Roman telefonoval sestře, aby přijela se zásobou peněz na nádraží, za chvíli přifrčela a vyměnila nám čtyřicet dolarů za šedesát tisíc rublů. Byly to ještě sovětské bankovky, které už před měsícem v Rusku vyměňovali za nové, jenže tady za měsíc po měnové odluce bylo za dolar už patnáct set rublů (kazašských) oproti Rusku, kde byla za dolar jenom tisícovka.

Paul taky vyměnil čtyřicet dolarů a mohli jsme už kupovat lístky. Dvě jízdenky měly stát 8500 rublů, ale museli jsme zaplatit 22000 a to ještě na jízdenkách bylo napsané cizí jméno a číslo pasu.

Roman v tom žádnou překážku neviděl, říkal, že nikdo nepozná, že jsme cizinci, kdyby se někdo ptal odkud jedem, máme říkat, že z Kišiněva, moldavská ruština má trochu jiný přízvuk, tak se nikdo divit nebude a hlavně neukazovat pasy.

Bylo mě to trochu divné, že by zrovna v Kazachstánu nechtěli při nástupu do vlaku vidět pasy, to kontrolovali úplně všude, na Ukrajině jsem to zažil před půlrokem, v Rusku to samé nedávno, no necháme se překvapit.

Ted' máme ještě dost času na prohlídku města proslaveného zimními sporty a máme ještě spoustu rublů, tak nakupujeme nějaké jídlo na cestu. Všechno je dost drahé, rád bych věděl, jak často si tam kupují třeba salám, když i pro nás byl drahý a normální platy v Kazachstánu jsou od 30000 rublů (20 dolarů) do 90000 rublů (60 dolarů), na vesnici ještě o mnoho míň než třeba v Alma-Atě.

Dali jsme si „butěrbrot“ za osm stovek, bylo to jako houska, v ní kus masa a k tomu sklenku limonády za stovku. Chtěli jsme ještě koupit chleba na cestu, jdeme do pekařství a tam jsem myslel, že jim špatně rozumím, jeden bochník stál čtyřicet rublů neboli 80 haléřů a ještě jinak - za jeden dolar bylo skoro čtyřicet chlebů.

Nakupujeme ovoce a protože míváme krám s mléčnými výrobky, myslíme že třeba sýr do vlaku také není špatný, ale měli jsme smůlu, do obchodu zrovna přivezli obrovský kus másla a před námi stála spousta lidí s igelitovými sáčky, do kterých jim prodavačka odkrajovala po kilech.

Nijak to nevonělo, taky proto, že mimo mléčné výrobky prodávali i maso a nějaké chladicí pulty tam neznali, tak hlavně to maso bylo dost cítit. Když jsme přišli na řadu, prodavačka se hned ptala, kolik másla chceme a asi se dost divila, když jsme chtěli jenom půl šišky uzeného sýra.

Jdeme už zpátky k nádraží, je příjemné, že ve městě je spousta zeleně, podél všech ulic byly vysázené stromy, proto nás rozpálené ulice nijak netrápily právě protože tozpálené nebyly. Na nádraží se

potkáváme s Paulem a přejeme si hodně zdaru při průniku do vlaku.

Všude je spousta lidí, hledáme náš vagón, Paul měl koupený lístek do kupé o čtyři vagóny dál, tak jsem zvědav, jak dopadneme. Začátek byl spíš podle mých obav než podle Romanova scénáře.

U dveří do vagónu stál průvodčí ještě s jednou ženskou a kontrolovali pasy. Chtěli jsme se natlačit dovnitř, ale ten modrý panák asi tušil, co máme za lubem, tak hned říká, že bez pasu neprojdeme. Ukázali jsme mu naše pasy, pustil nás a říkal, že to spravíme ve vagóně.

Další chyba byla, že jeden lístek byl špatně vypsáný a na posteli, kde jsme měli být my, seděl už někdo jiný. Divil jsem se, jak je to možné, ale on se smál a říkal, že to se stává každou chvíli a průvodčí to nějak urovná. Ptal se, jestli jedeme až do Moskvy a odkud jsme, říkám, že jedeme z Kišiněva, jak nám to Roman poradil a tenhle už se neptal.

Kdo se ale ptal, byl průvodčí, který měl situaci urovnávat. Podíval se na lístky, podíval se na pasy a bylo mu všechno jasný a když jsem viděl, jak je mu to jasný, tak mě to bylo taky jasný a všem okolo to bylo úplně jasný. Zkusil jsem ještě říkat, že jsme netušili, že jízdenky jsou na jméno, ale průvodčí pořád mlel iz ruk vy ety bilety kupili, iz ruk.

Přišla ještě jeho pomocnice a oba si náramně notovali a že musíme hned vystoupit. Co nám zbývalo, musel jsem je hezky poprosit, aby nás tam nechali a vytáhnout zbytek rublů (22000), průvodčí říkal málo, málo, jízdenka je za 57 dolarů pro jednoho, tak jsem říkal, přece jen už jízdenky máme, i když na jiné jméno, pořád se mu to nelíbilo, tak jsem mu tam přihodil ještě dvacet marek a konečně ho tím uspokojil.

Mezitím se objevil Paul a že má velké problémy, ve vagónu, kde zkoušel štěstí se mu vedlo podobně jako nám, ovšem s horším koncem, jemu napsali na lístek, že nesouhlasí číslo pasu a jméno (to udělali nám taky), ale jeho ještě navíc vyhodili. Náš průvodčí taky dělal, že ho chce vyhodit, když však ukázal Paul peníze, tak dostal rozum.

Když jsme bilancovali, jak se nám vše povedlo, tak jsme přece jen ušetřili dohromady sedmdesát dolarů. Paul už to tak výhodné neměl, jeho první lístek byl dražší, protože měl „kupejnyj“ a ne jako my jenom „plackartnyj“ a když šel k nám do vagónu, tak ho už neměl a ještě s průvodčím tolik nesmlouval. Přes to přes všechno to v součtu měl dost hluboko pod oficiální cenu.

Vytáhli jsme rajčata, jedna paní nám dala sůl, měla ji zabalenou v novinách, říkala, že za chvíli vystupuje, tak že nám ji nechá, nechala nám i kus chleba a nějaká rajčata. Ptal jsem se, jestli jí připadá, že je v Kazachstánu draho, tak říkala, že je to strašné, výhodu mají ti, kdo bydlí na vesnici, že nemusí kupovat žádné jídlo v obchodech, protože to by je brzo zruinovalo. Teď je to špatné ještě s chlebem, protože minulý týden ho nemožně zdražili.

Říkal jsem jí, že právě chleba nám připadal směšně levný, čtyřicet rublů je dost symbolická cena, ale ona byla úplně opačného názoru, před týdnem stál devět rublů a to ještě dost šlo, ovšem teď, mají prý moc dětí a chleba se jí pořád a sní se ho moc, radši o tom nemluvit.

Říkala ještě, aby jsme dávali pozor, až pojedeme kolem kosmodromu Bajkonur, kde můžeme vidět tu zvláštnost, která jim zbyla z doby Sovětského svazu, na který všichni dost často a rádi vzpomínají. Kosmodrom jsme bohužel neviděli, vlak zastavil jenom v městečku Šuratom, které mělo s kosmodromem dost blízký vztah, protože tady většinou bydleli ty lidi, kteří se o rakety starali.

Už se stmívá, uvelebuji se na lehátku a protože jsem nahoře, mám parádní přehled o celém vagónu.

Začínají mě trochu těžknout nohy i ruce, bolí mě celé tělo, pro jistotu jsem si změřil teplotu a nestálo to za nic, měl jsem zase přes osmatřicet a před sebou vidinu tří nocí v lehátkovém vagónu.

Spolykal jsem nějaké prášky a ráno už mě bylo trochu líp, ale horečku jsem měl pořád. Krajina kolem nás taky moc zajímavá nebyla, samá poušť, jenom občas se objevilo pole s bavlnou, nebo se v poušti mihly muslimské hřbitovy.

Na jedné zastávce prodávali dyně, tak jsme si jednu chtěli koupit, ale měli jsme už málo kazašských, neboli starých rublů, a protože úplatek průvodčím taky něco stál a nové ruské se nám za to dávat nechtělo. Když ale naše průvodčí viděla, jak se tam Pavla handruje, houkla na prodavače, ať nám jednu dyňu dá a prodavač ji poslech a měli jsme ji za polovic.

Ten zahradník na tom rozhodně škodný nebyl, protože průvodčí si nakoupili dyní a melounů asi čtyřicet a v Moskvě je zase prodají, šizuňkové jedni. Dyňa není dýně, ale druh melounu s výbornou dužninou. Nám teda aspoň chutnala.

Do řeči se s náma dal jeden chlap, který nadával na všechno a taky dost litoval rozpadu Sovětského svazu a říkal, že je mu jedno, jaký je kdo člověk, na národnosti kašle, ale hlavně aby měl dobrý srdce a říkal, že byl takový vždycky a vždycky takový zůstane a žádný režim s ním nepohne a aby dokázal, že to myslí opravdově a s námi dobře, tak na příští zastávce koupil obrovský meloun, rozkrojil ho napůl a tu větší půlku nám dal. Nezbyvalo než poděkovat a do melounu se pustit.

Na další den bylo vidět, jak horečka pomalu ustupuje, po průjezdu městem Uralsk už by jsme měli být zase po čtyřiceti dnech v Evropě a zároveň jsme překročili hranice s Ruskem, které jsou prý zatím bez ostrahy.

Moskva

Druhého dne, v sobotu, ve tři odpoledne jsme v Moskvě a hned se musíme podívat na odjezd do Prahy. Vlak jel za čtyři hodiny, ale s lístkama to bylo zase špatné, jeden byl za šedesát tři dolary (podobně jako kupé Alma-Ata - Moskva). Chtěli jsme na ně vyžrát, tak jsme si počkali na vlak a zase se dohadujeme s průvodčím, ale moc jsme na to nevyzráli, protože jsme měli jenom stodolarovku v celku a necelou padesátku.

Průvodčí se ptal, kolik máme a když viděl stodolarovku, tak ji samozřejmě shrábnul celou. I tak to bylo šestadvacet dolarů k našemu dobru, ale myslím, že to mohlo být víc.

Vlak do Prahy byl ten samý, jako vlak z Prahy do Moskvy, kupé po třech, měli jsme tam jednoho chlapíka, který vypadal trochu neohrabaně a navíc mírně koktal, dohadovali jsme se, co asi dělá, ale neuhodli jsme až nám prozradil, že je vedoucím nějakého úseku na Institutu jaderné fyziky v Moskvě a jede do Prahy na mezinárodní konferenci jaderných fyziků.

Vyprávěl nám o jaderných elektrárnách na Ukrajině, že s Černobylem je to ještě teďko špatný, ale největší strach má z jaderné elektrárny v Arménii, kde je válka a elektrika žádná, tak to tam asi budou obsluhovat nějaké bambulové a jestli to tak bude, tak to nemůže dobře dopadnout.

Rozdělili jsme se o jídlo, dali jsme mu ochutnat čínskou polévku a rybičky a od něj jsme na oplátku dostali karbanátky s nějakou zeleninovou konzervou. Říkal, že má těch karbanátků špatný počet, totiž čtyři, to vymyslela jeho žena, když pojede s jedním spolucestujícím, tak budou mít každý dva a když pojedou v kupé čtyři, bude mít každý po jednom. Varianta, kdy by v kupé jeli tři manželku nenapadla

a ani on ještě nikdy takhle necestoval, kupé po třech, to vidí poprvé.

I příští den docela rychle utíkal, náš přítel se už těšil do Prahy a protože četl Švejka, tak musí rozhodně zajít do hospody a dát si špekáčky, to je jeho sen od té doby, co Švejka četl poprvé.

Když jsme projížděli Běloruskem, říkal, že má tady rodiče, tenkrát to nikdo netušil, že za nima bude jednou jezdit do ciziny, ale není sám, kdo má takhle příbuzenstvo, některé rodiny jsou teď ve třech, nebo i ve víc zemích, to se nedá nic dělat.

Na hranicích s Polskem nějaký čas zabírá výměna podvozků a všechno jde už rychle, Varšava, v noci přejíždíme polsko-české hranice a v šest ráno, padesátý den naší cesty, jsme v Praze.

Zobrazeno: 37 x

From:

<https://cesty.in/> - Cestovatelské stránky

Permanent link:

https://cesty.in/cina_spolu_s_cestou_pres_rusko_mongolsko_a_kazachstan

Last update: **2024/05/30 18:50**

